

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1884.

STOCKHOLM, 1885.
KONGL. BOKTRYCKERIET,
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2, Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.

Täckningsår: 1861-1910.

Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes 1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående sinnessjukvården i riket året 1901

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1884.

STOCKHOLM, 1885.
KONGL. BOKTRYCKERIET,
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. V—XV).

1. Sjukvård	sid. VI.
2. Självvård och undervisning	» X.
3. Byggnader m. m.	» XI.
4. Beklädnad, sängutredning, inventarier	» XIII.
5. Uppvärmning och lyshållning	» »
6. Mathållning och utspisning	» »
7. De sjukas sysselsättningar	» »
8. Utrymme	» XIV.
9. Inkomster och utgifter	» XV.
10. Dr. Billbergs vård- och kuranstalt	» »
11. Skyddsförening för sinnessjuka	» »

II.

Bilagor.

Bil. A. Redogörelse för sjukvården.

Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid. 1.
» 2. Sjukdomsformer	» 2.
» 3. Intagne	» »
» 4. Uppgift på de intagnes ålder vid sjukdomens början, jemte deras civilstånd	» 5.
» 5. Uppgift öfver sinnes- och nervsjukdom inom de intagnes släkt	» 6.
» 6. Antagliga sjukdomsorsaker	» 7.
» 7. Stånd och yrke	» 8.
» 8. Hemort	» 9.
» 9. Tillfrisknande	» 10.
» 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	» 11.
» 11. Afidne	» 12.
» 12. Tillfälliga sjukdomar	» 14.
» 13. Befintlige sjuke den 31 December 1884 jemte uppgift om sjukdomens bestånd från dess uppkomst	» 15.
» 14. De sjukas fördelning	» 16.
» 15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuke för dag; kostnad för utspisning och läkemedel samt totalkostnad för sjukvården	» 17.
» 16. Tjenstemän och bctjening	» 18.

Bil. B, C, D. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll sidd. 19—21.

» E. Vetenskapliga iakttagelser	» 22.
---------------------------------------	-------

Table des Matières.

I.

Rapport au Roi (pages V—XV).

1. Service médical	page VI.
2. Service religieux et enseignement	» X.
3. Bâtimens	» XI.
4. Vêtements, garnitures de lit, meubles	» XIII.
5. Chauffage et éclairage	» »
6. Régime alimentaire	» »
7. Occupations	» »
8. Nombre des places	» XIV.
9. Recettes et dépenses	» XV.
Notices sur l'établissement privé pour les aliénés à Stockholm et sur l'Association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques	» »

II.

Annexes.

Annexe A. Les détails du service médical.

Tab. 1. Mouvement des aliénés dans les établissemens	page 1.
» 2. Formes morbides	» 2.
» 3. Admissions de l'année	» »
» 4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés	» 5.
» 5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parent des aliénés	» 6.
» 6. Causes probables des maladies	» 7.
» 7. Les aliénés par profession	» 8.
» 8. Les aliénés par domicile	» 9.
» 9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée de la maladie)	» 10.
» 10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans	» 11.
» 11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie)	» 12.
» 12. Maladies intercurrentes	» 14.
» 13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1884	» 15.
» 14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement	» 16.
» 15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens	» 17.
» 16. Nombre des médecins, des surveillants et des gardes malades	» 18.

Annexes B, C, D. Etat financier; Recettes; Dépenses, Recapitulation de la situation

» E. Observations scientifiques	page 22.
---------------------------------------	----------

TILL KONUNGEN!

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom Rikets hospitalsväsen under år 1884, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse öfver hospitalen att afgifva, får styrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnna. Den omfattar: redogörelse för *sjukvården* och dermed i sammanhang stående förhållanden; utdrag ur de af hospitalspredikanterna afgifna berättelser angående *själavård* och *undervisning*; uppgifter rörande *hospitalsbyggnadernas underhåll* och *förbättring*; om *utredning* i kläder och inventa-

rier; om *uppvärmning* och *lyshållning*; om de sjukes *utspisning* och *sysselsättning*; om *utrymme* vid de särskilda sjukvårdsanstalterna. Dessliques innehåller berättelsen redogörelse för tvenne, inom landet befintliga, hit hörande sjukvårdsanstalter, nemligen *Holmehus* anstalt i Malmö för sinnes- och nervsjuka qvinnor samt D:r A. Billbergs, i Stockholm belägna, s. k. vård- och kuranstalt för nerv- och sinnessjuka. Vidare upptager berättelsen en kort redogörelse för skyddsföreningens för sinnessjukes verksamhet under redovisningsåret; slutligen meddelas såsom Bilagor tabellariska öfversigter dels rörande *sjukvården* och dermed sammanhängande förhållanden, dels rörande *inkomster* och *utgifter* för hospitalens underhåll samt af öfverläkarne gjorda vetenskapliga iakttagelser.

1. Sjukvården. ¹⁾

Antalet sjukplatser vid samtliga hospitalen i riket uppgick vid redovisningsårets början till 2,135, mot 2,084 vid början af 1883. Under 1884 tillkommo 40 platser vid Upsala hospitals kvinnoafdelning, hvarigenom sjukplatsernas antal å hospitalen vid årets slut uppgick till 2,175, fördelade på följande sätt, nemligen Stockholms hospital 265, Upsala 310, Nyköpings 70, Vadstena 360, Vexjö 220, Visby 30, Malmö 175, Lunds 354, Göteborgs 170 och Hernösands 221. Härtill komma 10 platser å Holmehus privatanstalt för sinnessjuka²⁾, hvadan samtliga sinnessjukvårdsanstalter, för hvilka närmare redogöres i Bil. A, omfatta ett antal sjukplatser af tillsammans 2,185.

Under år 1884 vårdades å ofvanstående anstalter för sinnessjukes behandling tillsammans 2,773 (tab. 1), nemligen 1,421 män och 1,352 qvinnor, eller 51,28 % af de förra och 48,72 % af de senare. Under år 1883 utgjorde de vårdades antal 2,628, således 145 vårdade mindre än under 1884.

Af de under året vårdade voro 2,069 *qvarliggande* från 1883, nemligen 1,076 män och 993 qvinnor, motsvarande 74,46 % af de vårdade. Antalet under året *intagna* uppgick till 704, nemligen 345 män och 359 qvinnor, motsvarande alltså 25,38 % af de vårdade, och 56 flere än 1883. Under året *affördes* inalles 636, nemligen 329 män och 307 qvinnor, 51,73 % af de förra och 48,27 % af de senare. Af samtliga vårdade *affördes* alltså 22,93 % mot 21,24 % under år 1883. Under redovisningsåret intogos 68 flera än som *affördes*; under 1883 blefvo 87 flera intagne än *afförde*.

Qvarliggande till 1885 vid samtliga i Bil. A. redovisade anstalter utgjorde 2,137, nemligen 1,092 män och 1,045 qvinnor, hvaraf 103 tillhörde första samt 2,034 de öfrige betalningsklasserna. Antalet *qvarliggande* vid 1883 års utgång utgjorde 2,069, hvadan alltså 68 flera *qvarlägo* vid 1884 än vid 1883 års utgång.

Med afseende på de olika *sjukdomsformerna* hos de under redovisningsåret *intagne* utvisar tab. 2 följande. *Tungsinne* förekom hos 205, nemligen 66 män och 139 qvinnor, motsvarande tillsammans 29,12 % af alla *intagna*; 19,13 % af *intagne* män och 38,72 % af *intagna* qvinnor; *ursinne* förekom hos 238, nemligen 113 män och 125 qvinnor, motsvarande 33,81 % af alla *intagna*, 32,76 % af *intagne* män och 34,82 % af *intagna* qvinnor; *förryckthet* förekom bland 128, nemligen 84 män och 44 qvinnor, motsvarande 18,18 % af alla *intagna*, 24,35 % af *intagne* män och 12,26 % af *intagna* qvinnor; *svagsinnet* förekom hos 82, nemligen 46 män och 36 qvinnor, eller 11,65 % af alla *intagna*, 13,33 % af *intagne* män och 10,02 % af *intagna* qvinnor; *sinnessjukdom med för-lamning* uppträdde hos 24 af de *intagne*, nemligen hos 21 män och 3 qvinnor, motsvarande 3,41 % af alla *intagne*, 6,09 % af män och 0,84 % af qvinnor; *sinnessjukdom med fallandesot* förekom hos 16 *intagne*, nemligen 11

¹⁾ Referent Medicinalrådet Hallin.

²⁾ För Doktor Billbergs privatanstalt för sinnessjuka, öfver hvilken fullständig rapport ännu icke ingått vid Bilagornas uppgörande, redogöres här nedan särskildt.

män och 5 kvinnor, eller 2,27 % af alla intagne, 3,18 % af intagne män och 1,39 % af intagna kvinnor; *fånighet* förekom hos 11 af de intagne, nemligen 4 män och 7 kvinnor, motsvarande 1,56 % af alla intagne, 1,16 % af intagne män och 1,95 % af intagna kvinnor.

Förhållandet mellan de *intagne* och de *vårdade* (tab. 1), eller omsättningens storlek vid de särskilda anstalterna, visar att bland hospitalen omsättningen varit lifligast vid Lunds hospital (39,26 %), Upsala hospital (35,52 %), Göteborgs (27,42 %), Stockholms (25,64 %) o. s. v. samt trögast vid Hernösands hospital (15,77 %), Vadstena (15,99 %) o. s. v. Häruti är icke Malmö vårdanstalt inbegripen, enär der endast emottagas obotlige sjuke.

Tab. 3 utvisar att under året å samtliga anstalterna tillsammans 653, nemligen 309 män och 344 kvinnor, blifvit *intagne* såsom lidande af *enkel sinnessjukdom*, under år 1883 uppgick detta antal till 588, samt af öfrige i samma tabell upptagna sjukdomsformer (*sinnessjukdom* med förlamning, *sinnessjukdom* med fallandesot och *fånighet*) inalles 51 fall. Bland de intagne förekom alltså 92,75 % lidande af *enkel sinnessjukdom*, samt 7,25 % af nämnde öfrige sjukdomsformer; under år 1883 utgjorde berörda procenttal respektive 91,44 och 8,56.

Af samma tabell visar sig att, beträffande åldern hos de intagne, åldersperioden 26—30 år företedde det högsta antalet, nemligen 114, motsvarande 16,19 %, dernäst kom ålderskategorien 21—25 med 108 eller 15,34 %, åldern 31—35 med 105 eller 14,92 % o. s. v.

Tab. 3 visar äfven att sjukdomens *bestånd före intagningen* kunnat utrönas hos 695 sjuke, således ända till 98,72 % af samtliga intagne; bland dessa hade sjukdomen hos 30,79 % uppträdt inom 3 månader före intagningen; hos 27,77 % hade den egt bestånd 3—12 månader före intagningen; hos 10,94 % från 1—2 år, hos 5,75 % från 2—3 år, hos 6,33 % från 3—4 år, hos 3,02 % från 4—5 år och hos 15,40 % öfver fem år före intagningen.

Hos 74,13 % af de intagne hade intet anfall af *sinnessjukdom* föregått det, som gifvit anledning till intagningen, under det att hos återstående 25,87 % af de intagna ett eller flera dylika sjukdomsanfall föregått intagningen, såsom närmare framgår af tab. 3.

Tab. 4, som upptager *åldern*, då *sinnessjukdom* första gången uppträdt bland de intagna, utvisar, att de talrikaste fallen, nemligen 22,87 %, inträffat mellan 21—25 år, dernäst kommo åldersperioderna 26—30 med 15,06 %, 16—20 med 12,78 %, 31—35 med 12,64 % o. s. v.

Bland sjuke behäftade med *sinnessjukdom* i förening med *förlamning* voro 21 män och 3 kvinnor; af de förre voro 15 gifta och 6 ogifta; af de senare voro 2 gifta och 1 ogift; af de gifta männen hafva 14 barn och af kvinnorna hade alla haft barn.

Angående de sjukas *civilstånd* framgår af tab. 4 att bland samtliga 704 intagna 230 män och 205 kvinnor voro ogifta, under det att 98 män och 123 kvinnor voro gifta, hvartill komma 16 enklingar och 29 enkor samt 3 fränskilda. Härigenom visar sig, att af samtliga intagne 61,79 % voro ogifta mot 38,21 % gifta, utvisande enahanda ogynsamma förhållande beträffande *sinnessjukdomars* större frekvens bland ogifta än gifta, som förut iakttagits. Liksom under föregående år var antalet män öfvervägande bland de ogifta, men kvinnor bland de gifta.

Enligt hvad tab. 5 närmare utvisar, har *sinnessjukdom* i 234 fall och *nervsjukdom* i 11 fall kunnat spåras hos de intagnes släkt (*hereditära anlag*), motsvarande 34,79 % af alla intagne, mot 32,50 % under år 1883. *Sinnessjukdom* hos modern har förekommit med 9,23 %; hos fadern med 6,11 %; hos båda föräldrarna med 0,42 %; hos modrens föräldrar eller syskon med 6,53 %; hos fadrens föräldrar eller syskon med 4,10 %; hos båda föräldrarnas föräldrar eller syskon med 0,56 % samt hos den sjukas syskon med 5,95 %. Det ärftliga anlagets synes alltså framträda med starkare kraft på mödernesidan. Af *nervsjukdomar* har fallandesot framkommit i 2 fall hos modren och i ett fall hos fadren; hypokondri och hysteri hafva förekommit antingen hos modren eller fadren eller hos båda föräldrarna tillsammans i 9 fall, såsom närmare framgår af tab. 5.

Särskilda *sjukdomsorsaker* hos de intagna finnas, enligt hvad tab. 6 närmare utvisar, uppgifna i 731 fall, nemligen för 356 män och 375 kvinnor. Bland dessa förekomma yttre skador i 23 fall, hjernsjukdomar i 7 fall, nervsjukdomar (danssjuka, fallandesot, hysteri) i 32 fall; allmänna och lokala sjukdomar i 32 fall; hafvandeskap, barnsäng och digifning i 20 fall; missbruk af spritdrycker i 40 fall; sjelfbefläckelse i 19 fall (16 män och 3 kvinnor); öfveransträngning, psykisk och kroppslig, i 29 fall (15 män och 14 kvinnor); religiös inflytelse i 44 fall; moraliska orsaker (olycklig kärlek, husliga bekymmer, olyckor och motgångar samt fattigdom) i 145 fall, 63 män och 82 kvinnor; häftig sinnesrörelse i 32 fall (10 män och 22 kvinnor) o. s. v. Såsom orsak till sinnessjukdom med förlamning upptagas i 3 fall syfilis, i 5 fall missbruk af spritdrycker, i 2 fall öfveransträngning, i 7 fall (6 män och 1 kvinna) husliga bekymmer, olyckor och motgångar.

Tab. 7 uppvisar beträffande de intagnes *stånd* och *yrke*, att de flesta fallen eller tillsammans 353, d. ä. 50,14 % af de intagne, förekommit bland den jordbrukande klassens befolkning nemligen jordbrukande ståndspersoner, bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare, såsom naturligt är, då dessa representera den betydligt öfvervägande delen af landets befolkning. Bland fabriks- och näringsidkare samt handlande förekommo tillsammans 139; bland enskild betjening och daglönare icke tillhörande jordbruksklassen 61 (26 män och 35 kvinnor); bland lärare 17 (5 män och 12 kvinnor); bland skolungdom och studerande 11 (10 män och 1 kvinna), mot 16 under år 1883; bland civile embetsmän och enskilde tjenstemän 14 (10 män, 4 kvinnor); bland militären 24 o. s. v.

Af de under året intagne voro, enligt hvad närmare framgår af tab. 8, 508 bosatta på landet och 196 i stad, motsvarande 72,16 % af de förre och 27,84 % af de senare. Tager man till grund för beräkningen folkmängden i riket under 1883, utgörande tillsammans 4,603,595 personer, hvaraf 3,853,708 på landsbygden och 749,887 i städerna, så visar sig att af landsbygdens befolkning en på 7,586 invånare och i städerna en på 3,826 invånare vårdades på sinnessjukvårdsanstalt. Beträffande de sjukes hemort voro 97 från Malmöhus län, 63 från Stockholms stad, 60 från Kristianstads län, 38 från Kopparbergs län, 36 från Örebro län, 32 från Kronobergs län o. s. v.

Enligt tab. 9 visar sig att inalles 218, nemligen 87 män och 131 kvinnor, under året *tillfrisknat*; af dessa hade 217 varit lidande af enkel sinnessjukdom samt 1 af sinnessjukdom med fallandesot. Enär antalet af för enkel sinnessjukdom under året vårdade uppgick till 2,560, utgjorde alltså tillfriskningsprocenten 8,47 af alla för enkel sinnessjukdom vårdade. För sinnessjuka med fallandesot vårdades inalles 92, hvarföre tillfriskningsprocenten bland dessa utgjorde 1,09 %. Hela antalet tillfrisknade i förhållande till *hela antalet vårdade* utgjorde 7,82 % mot 8,02 % under år 1883. Högsta antalet tillfrisknade utvisar Upsala hospital (14,11 %), Stockholms (11,39 %), Visby (10,81 %), Lunds (9,40 %), Göteborgs (9,28 %) o. s. v.

Beträffande de tillfrisknades *ålder* tillhörde de flesta, 14,68 %, åldern mellan 26—30 år; 13,76 % åldern mellan 21—25 år o. s. v. Af de tillfrisknade hade 75,69 % *vistats* inom sjukvårdsanstalten mindre än 1 år; 15,39 % under 1—2 år; 3,67 % under 2—3 år o. s. v. Hos 13,36 % hade sjukdomen egt bestånd mindre än 3 månader före inträdet å anstalten; hos 46,79 % under 3—12 månader; hos 20,18 % under 1—2 år före nämnda inträde o. s. v. (tab. 9).

Enligt tab. 10, som redogör för *tillfriskningsprocenten* ej mindre under hvart och ett af de senast förflutna 10 åren, än ock under den sammanlagda tiden af en hel 10-årsperiod med särskildt afseende derpå, om sjukdomen egt bestånd under 2 eller öfver 2 år före intagningen, visar sig, att medeltalet af tillfriskningsprocenten för åren 1875—1884 utgjorde 30,4, men att samma procent för sjuka, som intagits å hospital inom 2 år efter sjukdomens uppkomst, uppgick till 39,8, under det att berörde procent för sjuka, hvars sjukdom egt bestånd mer än 2 år före intagningen, nedgick till 9,7. Tillfriskningsprocenten bland de intagne i allmänhet var störst under år 1875, minst 1884.

Antalet *aflidne* under 1884 utgjorde enligt tab. 11 tillsammans 97, nemligen 51 män och 46 qvinnor, d. ä. 3,58 % af alla vårdade, mot 3,74 % under år 1883. Bland de *aflidne* hade 75, nemligen 34 män och 41 qvinnor, vårdats för enkel sinnessjukdom, 16 för sinnessjukdom med förlamning, 5 för sinnessjukdom med fallandesot samt 1 för idioti. Bland de närmaste dödsorsakerna framstå akuta och kroniska lungsjukdomar såsom de allmännast förekommande, respektive 26,74 % och 22,67 %. Af sjukdomar i hjernan hafva sammanräknadt 10,30 % *aflidit*.

Af *tillfälliga sjukdomar* hafva, enligt hvad tab. 12 närmare utvisar, tillsammans 673 förekommit bland de å anstalterna vårdade sinnessjuka, motsvarande 1 sjukdomsfall på 4 vårdade, eller lika med förhållandet under närmast föregående år. Sjukdomstillstånd i matsmältningsorganen hafva varit de mest förekommande (167); dernäst komma katarr och inflammation i andningsorganen (115); bleksot och blodbrist har förekommit hos icke mindre än 104; af infektionssjukdomar förekommo 9 fall af koppor, 8 af tarmtufus, 3 af rödsot, 3 af syfilis o. s. v.

Bland de vid 1884 års utgång å hospitalen *qvarliggande* sjuke har sjukdomens *bestånd* från dess uppkomst kunnat bestämmas för 2,108 d. ä. för 98,64 % af hela antalet (tab. 13). Hos dessa har sjukdomen egt bestånd hos 8,16 % under 1 år, hos 8,45 % 1—2 år, hos 8,25 % 2—3 år, hos 12,2 % 3—5 år, hos 19,17 % 5—10 år samt hos 43,45 % öfver 10 år. Bland de *qvarliggande* förekom enkel sinnessjukdom hos 91,90 %, sinnessjukdom med förlamning hos 2,11 %, sinnessjukdom med fallandesot hos 3,65 % och fänighet hos 2,34 % (tab. 13).

Med hänsyn till *afgift* voro de sjuke, enligt tab. 14, vid årets slut sålunda fördelade, att 103 d. ä. 4,82 % af de *qvarliggande* tillhörde betalande af första klass; 345 eller 16,15 % betalande i andra klass samt 1,537 eller 71,92 % betalande i tredje klass. Tillsammans 152 eller 7,11 % af de *qvarliggande* voro fria från afgift.

Antalet af å hospitalen vårdade *kriminalpatienter*, eller sådana sjuke, hvilka äro tilltalade eller dömda för straffbar handling, utgjorde vid årets slut 143, nemligen 114 män och 29 qvinnor, motsvarande 6,69 % af alla *qvarliggande*, 10,44 % af *qvarliggande* män och 2,77 % af *qvarliggande* qvinnor, eller i det närmaste samma antal som vid slutet af år 1883. Tillsammans 91, nemligen 76 män och 15 qvinnor, utgjordes af sådana, hvilka till följd af sinnessjukdom icke kunnat till brottslig handling fällas till ansvar, 9 voro ransaknings- och 43 straffångar. Det högsta relativa antalet *kriminalpatienter* vistades å Göteborgs hospital (12,35 % af de sjuke); dernäst kommo Visby och Vexjö med respektive 10 % och 9,63 % o. s. v. (tab. 14).

Af de begångna brottsliga handlingarna förekommo stöld och rån 34 gånger; mordbrand 31 gånger; groft öfvervåld 21 gånger; mord 29 gånger, hvaraf barnamord 8 gånger, dråp 11 gånger o. s. v.

Enligt hvad tab. 15 närmare utvisar har antalet *underhållsdagar* för de under året å i fråga varande sjukvårdsanstalter vårdade uppgått till 778,054 eller 35,652 flera än under 1883. *Medelantalet dagligen vårdade* utgjorde 2,124 sjuke. *Totalkostnaden* för sjukvården, med undantag af utgifterna för byggnader, reparationer och onera, uppgick till 938,116 kronor 76 öre, mot 915,265 kronor 10 öre för år 1883, hvadan alltså totalkostnaden för redovisningsåret öfversteg samma kostnad för år 1883 med 22,851 kronor 66 öre. Vid totalkostnadens fördelning på underhållsdagarna erhålles såsom *totalmedelkostnad för hvarje person för dag* 1 krona 20,57 öre mot 1 krona 23,28 öre under 1883 och 1 krona 39,69 öre under 1882; samt för år 439 kronor 08 öre, mot 449 kronor 97 öre under 1883 och 509 kronor 87 öre under 1882, så att totalkostnaden under dessa tre år efter hand nedgått till ej ringa belopp. Beträffande de olika anstalterna stälde sig berörde kostnad lägst vid Nyköpings hospital med 96,03 öre, Vexjö hospital med 1 kr. 05,31 öre, Vadstena med 1 kr. 09,24 öre, samt högst å Visby hospital med 1 kr. 47,33 öre, Göteborgs med 1 kr. 40,65 öre, Upsala med 1 kr. 36,74 öre o. s. v.

Utspisningskostnaden för de sjuke å samtliga hospitalen utgjorde 378,784 kronor 30 öre, eller i medeltal för dag 48,68 öre mot 48,72 öre 1883 och 58,21 öre 1882; samt för år 177 kronor 68 öre, mot 177 kr. 82 öre 1883 och 212 kr. 45 öre 1882, utvisande alltså en progressiv minskning i utspisningskostnaden under de tre senare åren.

Läkemedelskostnaden uppgick inalles till 10,028 kronor 24 öre, eller för hvarje sjuk *för dag* till 1,28 öre, mot 1,29 öre 1883.

Antalet af vid hospitalen anstälde *tjenstemän* och *betjente* uppgick vid 1884 års slut inalles till 287, hvaraf 245 tillhörde den egentliga vaktbetjeningen. Under året hafva tillkommit 1 sjukvaktare och 12 sjukvakterskor. Enär medeltalet sjuke *för dag* under året uppgick till 2,124, hade alltså hvar och en af betjeningen i medeltal dagligen haft att tillse 8,66 sjuke, under det att berörda medeltal 1883 utgjorde 8,76.

2. Själavård och undervisning.

Liksom under föregående år har *allmän gudstjenst* hållits å alla hospitalen hvarje sön- och helgdag; på några hospital har dessutom förekommit passionspredikningar på fredagarna under fastlagstiden. Gudstjensterna, som synas ega en lugnande inverkan på patienterna, besökas af de stillsammare af dessa samt af större delen af sjukvårdspersonalen. *Nattvardsgång* i förening med skriftermål hålles i regeln 3—4 gånger årligen å hvarje hospital. De af hospitalspredikanterna insända årsberättelserna innehålla bland annat följande: Predikanten vid *Stockholms* hospital anmäler att bön å qvinnoafdelningen hållits så väl morgon som afton af någon bland betjeningen; deremot har af förekommen anledning böngöring på mansafdelningen endast kunnat ske om morgonen. Endast några få gånger har predikanten varit i tillfälle att förrätta bön inom hospitalet, enär han är aflägsset boende derifrån. Någon undervisning vare sig i kristendom eller i öfrige ämnen har icke kunnat ega rum, enär inga för undervisning lämplige personer varit å hospitalet intagne eller blifvit hos predikanten anmälde.

Predikanten vid *Upsala* hospital meddelar följande: hvarje söcknedagsmorgon kl. $\frac{1}{2}$ 8 har allmän bön i förening med läsning ur den heliga skrift förrättats af predikanten å mansafdelningen. För qvinnoafdelningen har förestånderskan hållit morgonbön, å lördagsaftnarna har predikanten plägat förrätta aftonbön å båda afdelningarna. Fyra till åtta timmar i veckan, utom under sommaren, har hållits skola, hvarvid förekommit skrifning, räkning och läsning.

Predikanten vid *Nyköpings* hospital erinrar att det största hindret för en välsignelserik enskild själavård inom hospitalet består i saknaden af särskilda rum för konvalescenter. »Ty der nu ett godt verk möjligen blifvit börjadt, der utplånas det snart och lätt af isynnerhet det nattliga sambandet med oroliga patienter.» Isynnerhet konvalescenter hafva djup längtan efter pastoralvård, hvilken längtan predikanten sökt tillmötesgå genom enskilda samtal i andliga ämnen. Dessa samtal hafva upptagit en eftermiddag i veckan och varit »en ersättning för saknad skolundervisning.»

Predikanten vid *Vadstena* hospital berättar: Gemensamma morgon- och aftonböner hafva hållits såväl å den manliga som qvinliga afdelningens samlingsrum, hvarvid Guds ord i allmänhet afhörts med uppmärksamhet. Religionsundervisning har meddelats under samtal med enskilda patienter. Under en del af året har en gång i veckan hållits å qvinnoafdelningen bibelförklaring, hvilken åtminstone för tillfället »stillat den oro och ångslan, som ofta är en följd af sinnessjukdom». Skolundervisningen har meddelats 2 timmar i veckan åt 5 å 6 manliga patienter.

Predikanten vid *Vexjö* hospital berättar: Gemensamma morgon- och aftonböner äfvensom bordsböner vid måltiderna hafva hållits af betjeningen å de särskilda afdelningarna; dessutom har någon gång vid predikantens besök å hospitalet en kort bönestund anordnats. Säsom en särskild egendomlighet omnämner predikanten »huruledes några qvinliga patienter, som, då de enträget framställt sin önskan att begå H. H. Nattvard och med någon tvekan i anseende till deras mindre rediga tillstånd af öfverläkaren hänvisades till själasörjaren, vid den pröf-

ning, som samtalsvis med dem anställes, befunnos ej blott hafva en ovanligt god kristendoms-kunskap och insigt i salighetsläran utan, så länge samtalet rörde sig omkring andliga ämnen, visade i sina svar och hela sitt väsende lika mycken sinnesreda som, så snart samtalet vändes på världsliga ting och förhållanden, sinnesförvirring. Det gjorde ett gripande intryck att hos dessa, från klara förnimmelser af den yttre världens förhållanden afspärrade, observera den stilla frid och klarhet, som rådde i deras åt de himmelska tingen vända sinne». Religions- och skolundervisningen har af uppsyningsmannen såsom hospitalets skollärare meddelats mest genom föreläsande af lämpliga böcker och tidskrifter. Ett antal af omkring 50 patienter af den manliga afdelningen har åhört dessa föreläsningar och detta alltid med stillhet och uppmärksamhet.

Vid *Malmö* hospital har undervisning fortgått, i likhet med hvad som egt rum under föregående år, 4 timmar i veckan å hvardera af de särskilda afdelningarna och på samma sätt, nemligen genom att något stycke ur någon lämplig bok föreläses, hvarefter samtal och förklaring deröfver anställes. Böcker af både religiöst och »profant» innehåll begagnas vid nämnda undervisning, såsom t. ex. Jesu lif, betraktelser ur svenska historien af Fryxell m. fl. Öfning i räkning har äfven blifvit med framgång hällen, deremot hafva skriföfningarna lemnat mindre tillfredsställande resultat.

Predikanten vid *Lunds* hospital erinrar: då predikanten har sin bostad $\frac{1}{4}$ mil från inrättningen, kan någon enskild själavård i större utsträckning ej vara möjlig eller ens rådlig. Det har likväl ej nekats de sjuke att, då de önskat, få enskildt samtala med predikanten, och somliga har predikanten besökt på sjuksalarna. Enligt predikantens förmenande har detta icke ledt till något synnerligt resultat, sällan har han ansett sig böra meddela dem sakramentet utan helst uppskjutit dermed, tills de med de öfrige konvalescenterna kunnat delta i den offentliga gudstjensten.

Predikanten vid *Göteborgs* hospital anmäler: någon egentligen ordnad religionsundervisning eger icke rum inom hospitalet, dock har predikanten vid lägliga tillfällen samtalat med de sjuke och till ledning för dessa samtal har användts antingen ett skriftens ord eller Luthers lilla katekes.

Predikanten vid *Hernösands* hospital berättar: de gemensamma läse- och uppbyggelsestunderna hafva fortgått hvarje tisdag och fredag kl. 4—5 e. m. Tisdagen med männen och fredagen med qvinnorna. Under fastlagstiden har dervid genomgåts passionshistorien samtalsvis och den öfriga tiden har Nya Testamentet användts såsom läsebok.

3. Byggnader, jordområden m. m.

Stockholms hospital. Hospitalets täckta kloakledning utmynnade förut straxt norr om norra flygeln och orenligheten leddes derifrån i ett öppet dike genom större delen af parken och ut genom Rålambshofsängen till Mälaren. Detta öppna dike var en hård för stinkande gaser, som besvärade parken och landsvägen samt gjorde hela trakten osund. Under sommaren har en täckt kloakledning af stengodsrör genom hela parken och ett godt stycke ned på Rålambshofsängen blifvit anlagd. En särskild arm till denna ledning utgår från sysslobostaden. Det gamla diket har i öfre delen blifvit igenfylldt, i nedre delen uppreisadt för ledande af dagvatten.

Upsala hospital: paviljonger hafva blifvit uppförda på promenadgårdarna å afdelningarne N:ris 12, 13 och 14. Hospitalets *tvättanstalt* har under året erhållit en större tillbyggnad af tegel, uppförd på pälvirke, som vid årets slut var försedd med tak och i hvilken inredningsarbetet då fortgick. Vid den *stora nybyggnaden för mansafdelningen* har under året arbetet fortgått med inredning af de nya afdelningarna III och VI, men vid årets utgång var detta arbete ännu icke afslutadt. En af anledningarne dertill var att planen för dessa afdelningars uppvärmning blifvit förändrad på sådant sätt, att våningarne en och två trappor upp komma att

uppvärmas medelst ångkaminer i stället för kakelugnar. Fördelarna af denna förändring äro att uppvärmningen genom ånga måste blifva billigare, då ångpanna redan finnes, som måste eldas för uppvärmning af andra afdelningar inom hospitalet, att kostnaden för reparation af värmeapparaten blifver mindre än för omsättning af kakelugnar, samt framförallt att eldfaran på detta sätt alldeles undvikes. En ej ringa fördel är äfven den stora besparingen i arbete och tillsyn, som ångapparaterna medföra. Beträffande hospitalets uppvärmning i öfrigt meddelar Öfverläkaren i sin årsberättelse följande: Hvarje vinter tillåter jemförelser mellan uppvärmningen med kakelugnar (qvinnoafdelningen) och uppvärmningen medelst ånga och vattenrör (manliga afdelningen); erfarenheten från senast förflutna vinter har ytterligare lemnat bevis för den centrala uppvärmningsmetodens stora företräden. Ehuru kostsammare vid anläggningen är denna metod så ojemförligt öfverlägsen till sina resultat, att den i längden måste blifva betydligt billigare. Äfven med afseende på fördelarna af ångan såsom direkt uppvärmningsmedel, eller vatten värmdt med ånga, kunna jemförelser göras inom nya hospitalet, der båda dessa metoder finnas använda. Det har dervid visat sig, att varmt vatten, cirkulerande i rör af passande storlek, är det bästa medlet att underhålla en jemn och behaglig temperatur, äfvensom att på detta sätt onödiga värmeförluster lättast undvikas. För eldning af ångpannan har ved hittills hufvudsakligen blifvit använd, men skall hädanefter förändras, så att uppvärmningen af pannorna kommer att ske med stenkol.

Vadstena hospital: Tre stycken solskärmar, nemligen en på promenadgården till 3:e och 4:e afdelningarna på qvinnosidan samt en på hvardera af norra och södra promenadgårdarna på manssidan äro under sommaren uppförda.

Lunds hospital: För beredandet af ökad tillfälle att skilja störande sjuke ifrån de andra hafva fyra smärre rum, som förut lemnade plats för två till tre sängar hvardera, blifvit klufna genom plankväggar och på sådant sätt inredde till åtta isoleringsrum. Äfven hafva tvenne förrådsrum, som befunnits till sitt ändamål öfverflödiga, förändrats till sofrum med endast en säng, så att tio dylika rum vunnits. I fyra celler, två å hvardera könsafdelningen, hafva fönstergluggar upphuggits till samma storlek som andra fönsters, så att dessa celler härigenom ändrats till vanliga rum. Sex celler hafva förut undergått samma ändring, och hafva sålunda de egentliga cellernas antal på det hela minskats med tio. Öfverläkaren tillägger i sin rapport, att denna minskning likväl icke är tillräcklig för att gifva cellafdelningen »en mera tidsenlig prägel». Vid manliga cellafdelningen hafva trenne smärre isoleringsgårdar inrättats i likhet med hvad som redan förut skett vid qvinnofdelningen. En köksträdgård, som anses tillräcklig att förse hela hospitalets mathållning med dess behof af grönsaker och rotfrukter, har blifvit anlagd; vidare hafva parkens träd- och buskgrupper samt plantskolan utvidgats.

Göteborgs hospital: Genom inköp af återstående $\frac{5}{8}$ af det hemman Storehagen, från hvilket hospitalets förut egande $\frac{3}{8}$ mantal blifvit utbrutit, har hospitalet blifvit egare såväl af de källor och vattendrag, hvarifrån inrättningen hittills erhållit sitt vatten, som ock af den i Qvilledalen belägna källan »ålhöljan», hvarigenom hospitalet erhållit tillräcklig vattentillgång till så väl dryck som andra behof, hvilken är meningen att komma inrättningen till godo genom anläggning af vattenledning. Ett större afloppsdikey af gråsten, 1,600 fot långt, är anlagdt genom dat gamla hospitalsområdet.

Hernösands hospital: Under året har blifvit uppförd en bostadsbyggnad för ekonomibetjeningen, bestående af ett envånings trähus med frontespis på södra framsidan, samt inrymmande på nedra botten tambur, 2 sammanhängande rum men kök och skafferier samt 2 enkelrum, vidare 2 enkelrum med särskild förstuga; å vinden finnas inredda 1 större och 1 mindre rum.

Vid *Kristinehamns* nya hospitals byggnad verkställdes under redovisningsåret en stor del grundläggnings-, planerings- och dräneringsarbeten samt upptagning af vägar m. m.

4. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af *beklädnadspersedlar*, *linne* och *sängkläder* vid samtliga hospitalen har under redovisningsåret uppgått till 55,984 kronor 71 öre (Bil. C.). Fördelas denna summa på medeltalet under året dagligen vårdade (2,124), visar sig, att hvarje hela året upptagen sjukplats med afseende på dessa effekter i medeltal kostat 26 kronor 36 öre. Under år 1883 belöpte sig denna kostnad på 25 kronor 67 öre.

Utgifterna för inköp och underhåll af *möbler*, *sängar*, *serviser* och *öfriga inventarier* uppgingo till 34,154 kronor 39 öre (Bil. C.), eller i medeltal för hvarje året om upptagen sjukplats till 16 kronor 8 öre, mot 15 kronor 17 öre under år 1883.

5. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna för uppvärmning och lyshållning hafva under 1884 uppgått till 106,320 kronor 55 öre (Bil. C.), mot 105,418 kronor 4 öre under näst föregående år. Hvarje under redovisningsåret upptagen sjukplats har med afseende å uppvärmning och lyshållning således kostat i medeltal 50 kr. 5 öre, mot 51 kronor 85 öre år 1883; alltså 1 krona 80 öre billigare under redovisningsåret än näst föregående år.

6. Mathållning och utspisning.

Mathållningen verkställes nu mera, med undantag af Vadstena och Visby hospital, der mathållningen ännu sker genom entreprenör, på det sätt att de artiklar, som ingå i utspisningen, uppköpas genom entreprenad, samt att maten tillredes genom egen hushållning medelst hospitalens betjening. Från och med innevarande år har mathållningen äfven vid Vadstena hospital blifvit anordnad på enahanda sätt, och har man funnit denna efter hand vid hospitalen företagna anordning ega företråde framför mathållning genom entreprenör ej mindre med afseende på prisbillighet än ock på utspisningens beskaffenhet. Nu mera återstår alltså utspisning genom entreprenör endast vid Visby hospital, der bristande utrymme och särskilda omständigheter göra att den fortfarande är förenad med länslasarettets mathållning.

Utspisningskostnaden vid samtliga hospitalen uppgick, enligt hvad tab. 15 närmare utvisar och ofvan redan blifvit nämndt, för redovisningsåret till 378,784 kronor 30 öre, och för hvarje sjuk *för dag* till 48,68 öre och *för år* till 177 kronor 68 öre. Högst ställer sig medelkostnaden vid Visby hospital med 69,86 öre, vid Hernösands hospital med 61,45 öre och vid Vexjö hospital med 56,80 öre; lägst är utspisningskostnaden för året vid Göteborgs hospital med 39,14 öre.

7. De sjukas sysselsättningar.

Af allra största vikt ej mindre för de sjukas behandling än ock för en god ordning inom anstalterna är att tillfälle beredes arbetsföre patienter till lämplig sysselsättning. Enär hospitalens befolkning till största delen utgöres af den jordbrukande befolkningen, är det synnerligen angeläget, att erforderlig areal för dithörande

arbeten finnes tillgänglig; det utgör ock Öfverstyrelsens och vederbörande direktioners omsorg att tillse, att denna angelägenhet måtte på det mest tillfredsställande sätt blifva ordnad. Härförutom vinlägger man sig om, att till det omfång omständigheterna medgifva, införa och utvidga slöjd och handarbeten inom anstalterna. Af denna anledning utgöres sysselsättningen för den arbetsföre manliga delen af patienterna af jordbruk, trädgårdsarbete, snickeri, måleri, skrädderi, skomakeri, korgmakeri, tillverkning af mattor, nätbindning, repning af dref o. s. v. samt för den qvinliga befolkningen af spånad, väfnad, sömnad, stickning o. s. v., hvarförutom båda könen användas till handräckning af allehanda slag.

Enligt vederbörande Öfverläkares rapporter uppgår antalet af hospitalshjonens under redovisningsåret utförda dagsverken å de särskilda hospitalen till följande belopp: Vid *Stockholms* hospital förrättades inalles 24,169 dagsverken, nemligen 14,211 mans- och 9,958 qvindsdagsverken; vid *Uppsala* hospital uppgingo dagsverkenas antal till 35,280, hvaraf 19,541 för män och 15,739 för kvinnor; vid *Nyköpings* hospital uppgick detta antal till 1,364 $\frac{1}{2}$, alla för manliga patienter; kvinnorna utföra sina arbeten pr styck; vid *Vadstena* hospital förrättades inalles 24,874 dagsverken, nemligen 14,825 mans- och 10,049 qvindsdagsverken; vid *Vexjö* hospital utfördes 18,280 dagsverken af manliga samt 12,000 af qvinliga patienter, eller sammanlagdt 30,280 dagsverken; vid *Malmö* asyl hafva verkstälts 13,535 mans- och 7,218 qvindsdagsverken, eller tillsammans 20,753 dagsverken; vid *Lunds* hospital hafva utförts 15,627 mans- och 11,706 $\frac{1}{2}$ qvinnodagsverken, eller tillsammans 27,333 $\frac{1}{2}$ dagsverken; vid *Göteborgs* hospital verkställdes 9,919 mans- och 7,040 qvindsdagsverken, eller tillsammans 16,959 dagsverken; vid *Hernösands* hospital utfördes 9,931 mans- och 9,073 qvindsdagsverken, eller sammanlagdt 19,004 dagsverken. I allmänhet deltaga omkring 60 % af manliga och 40—50 % af qvinliga patienterna i arbete. För verkställda arbeten ega patienterna uppbära flitpenningar enligt af de särskilda direktionerna uppgjord taxa. Till beloppet varierar denna obetydligt å de särskilda anstalterna, och håller sig inom 5—8 öre för hvarje dagsverke, der detta icke är af större betydelse eller vid större skicklighet och flit i slöjd eller handtverk, då förhöjning någon gång medgifves utöfver taxan. Med flitpenningarnas tillgodohafvande och utanordning till patienterna förfares på sätt är nämndt i föregående års berättelse. Flitpengarne synas hafva på patienterna ett välgörande inflytande dels till framhållande af större håg och lust till arbete, dels bidraga de att hos patienterna alstra förnöjsamhet och tillfredsställelse; de kunna äfven för inrättningen anses medföra fördelar, enär arbetsprodukten alltid kommer denna till godo.

Patienternas förströelser bestå i öfrigt uti läsning, skrifning, promenader, sällskapsspel, bland hvilka senare käggsel spel vid flera hospital blifvit till patienternas förnöjelse anordnade, vid ett par hospital finnas sång- och musikföreningar bland sjukvårdspersonalen till enskildt och allmänt tidsfördrif. Å *Lunds* hospital uppträdde under året konsertsångerskan Paulina Huss och föredrog för patienterna kostnadsfritt några sånger. Några gånger hafva derstädes äfven en amatörqvartett sjungit för de sjuka i kyrksalen. Första klassens patienter ega för öfrigt tillgång på piano och biljard. Vid de större högtiderna undfågnas patienterna med förfriskningar och särskilda anordningar till deras uppmuntran.

8. Utrymme.

Af tab. 15 visar sig att å samtliga sjukvårdsanstalterna i medeltal dagligen vårdats 2,134; jämföres denna summa med tillgängliga sjukplatser vid årets början (tab. 1), framgår redan deraf, att utrymmet inom hospitalen under året varit strängt anlitadt. I sjelfva verket har icke heller plats kunnat utan längre eller kortare väntan beredas åt en stor del af inträdessökande, till hospitalsvård berättigade patienter. Den brist, som i berörde afseende förefunnits inom de särskilda anstalterna, visar sig äfven derigenom, att till Öfverstyrelsen på grund

af gällande stadga blifvit under årets lopp öfversända 189 ansökningar om inträde, hvilka icke kunnat å de respektive anstalterna till följd af bristande plats bifallas, och hvilka Öfverstyrelsen i sådant fall har att hänvisa till annan anstalt, der plats för tillfället eller i närmaste framtiden kan beredas. Endast högst undantagsvis har det lyckats Öfverstyrelsen att omedelbart bereda sådan plats, utan nödgats ställa den sökande såsom exspektant till framdeles ledigblifvande plats. Såsom ytterligare bevis af det bristande utrymmet kan anföras, att vid årets slut inalles 59 inträdessökande voro i saknad af dylik plats.

9. Inkomster och utgifter för hospitalsunderhåll 1884.

Redogörelse för hospitalsunderhållets inkomster och utgifter under år 1884 återfinnes i Bil. B. och C. af denna berättelse och ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagne medel i Bil. D.

10. Dr Billbergs vård- och kuranstalt för nerv- och sinnessjuka i Stockholm.

Å denna anstalt hafva endast 6 sinnessjuka vårdats under år 1884, alla tillhörande manliga könet. Af de vårdade voro 4 qvarliggande från 1883 och 2 under året intagne. Af samtliga vårdade affördes 5 sasom förbättrade och 1 qvarlåg till år 1885. Af de intagne var 1 upptagen för tungsinne och 1 för förryckthet; beträffande ålder var 1 mellan 26—30 år och 1 mellan 36—40 år; hos desse hade sjukdomen i ett fall egt rum öfver 5 år före intagningen, under det att sjukdomens bestånd i berörde afseende var obekant i det andra fallet. Såsom sjukdomsorsaker angifves missbruk af spritdrycker i det ena och olycklig kärlek i det andra fallet. Beträffande yrket var den ene patienten studerande den andre landtbrukare af ståndspersons klass. Af de utskrifne hade 2 vistats inom anstalten under 1 år samt 1 under 1—2 år.

11. Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1884 har föreningen till hospitalens Öfverläkare öfverlemnadt en summa af 975 kronor, för att efter deras bepröfning utdelas åt behöfvande patienter vid dessas utskrifning från hospitalen. Af detta belopp hafva 78 patienter kommit i åtnjutande till större eller mindre del. Dessutom har på särskild ansökan åt en behöfvande utdelats 20 kronor. Under sin 23-åriga tillvaro har föreningen utgifvit ett sammanlagdt belopp af 18,648 kronor. Föreningens behållning vid 1884 års utgång utgjorde 27,005 kronor 7 öre. Föreningsledamöternas antal hade vid samma tid stigit till 136 från 120 vid slutet af 1883.

Underdånigst

AUG. ALMÉN.

O. F. HALLIN.

EDW. EDHOLM.

D. M. PONTIN.

C. THESTRUP.

Stockholm den 12 Oktober 1885.

A. J. Bruzelius.

Redogörelse för sjukvården å Rikets samtliga Anstalter för sinnessjukes behandling under år 1884.

§ 1.

Öfversigt öfver antalet *vårdade* å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1884.

Tab. 1.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
Anstalt.	Antal befintliga sjukplatser vid årets början.	Qvarliggande sjuke från år 1883.			Intagne under år 1884.			Summa vårdade under år 1884.			Afförde under år 1884.			Qvarliggande till år 1885.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Stockholms	265	146	115	261	42	48	90	188	163	351	46	45	91	142	118	260
Uppsala	270	142	123	265	55	91	146	197	214	411	49	64	113	148	150	298
Nyköpings	70	36	35	71	4	13	17	40	48	88	3	14	17	37	34	71
Vadstena	360	167	185	352	35	32	67	202	217	419	29	33	62	173	184	357
Vexjö	220	116	105	221	29	25	54	145	130	275	30	27	57	115	103	218
Visby	30	18	13	31	4	2	6	22	15	37	6	1	7	16	14	30
Malmö	175	89	83	172	14	6	20	103	89	192	15	11	26	88	78	166
Lunds	354	163	134	297	101	91	192	264	225	489	92	60	152	172	165	337
Göteborgs	170	87	85	172	41	24	65	128	109	237	40	27	67	88	82	170
Hernösands	221	112	107	219	20	21	41	132	128	260	19	20	39	113	108	221
Holmehus *)	10	—	8	8	—	6	6	—	14	14	—	5	5	—	9	9
Summa	2,145	1,076	993	2,069	345	359	704	1,421	1,352	2,773	329	307	636	1,092	1,015	2,137

1. Antalet befintliga sjukplatser vid årets början.

Föregående årets redogörelse upptager de vid samma års slut befintliga sjukplatsernas antal till 2,135. Under fortsättningen af år 1884 hafva å Uppsala hospital ytterligare 40 platser för qvinliga patienter tillkommit, äfvensom sjukplatserna å Holmehus privatanstalt äro i årets redogörelse intagna, hvarigenom sjukplatsernas antal å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling vid 1884 års slut uppgick till 2,185.

2. Qvarliggande sjuke från år 1883.

Vid redovisningsårets början funnos å samtliga anstalter 2,069. Af dessa voro 1,076 män och 993 qvinnor; 52 % af de förre och 48 % af de senare. Från 1882 till 1883 voro å samtliga anstalter 1,982 qvarliggande.

3. Intagne under år 1884.

Antalet intagne har varit 704, nemligen 345 män och 359 qvinnor; 49 % af de förre och 51 % af de senare. Under år 1883 intogos å hospitalen 643, således 55 mindre å hospitalen än under 1884. De under 1884 intagne utgjorde 25,38 % af de under samma år vårdade.

4. Antalet vårdade under år 1884.

Detta antal har utgjort 2,773, nemligen 1,421 män och 1,352 qvinnor; 51,38 % af de förre, 48,72 % af de senare. Under år 1883 vårdades 2,628, således 145 färre än under redovisningsåret.

*) Privatanstalt.

Berättelse om Hospitalen.

5. Afförde under år 1884.

Afförde hafva blifvit 636; 329 män, 307 qvinnor; 51,73 % af de förre, 48,27 % af de senare. Under år 1883 affördes 559, således 77 flere afförde under redovisningsåret än år 1883. Jämförelsen mellan intagne och afförde under redovisningsåret utvisar att under året blefvo 68 flere intagne än afförde.

6. Qvarliggande till år 1885.

Dessas antal är 2,137. Från 1883 till 1884 qvarlågo 2,069. För år 1884 har således antalet qvarliggande ökats med 68. Af de till 1885 qvarliggande voro 1,092 män och 1,045 qvinnor; respektive 51,10 % och 48,90 %.

Bland de vid redovisningsårets slut vårdade tillhörde 103 första betalningsklassen och 2,034 de öfriga klasserna.

§ 2.

Öfversigt öfver sjukdomsformerna, hvilka förekommit bland de intagne å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1884.

Tab. 2.

1.	2.			3.			4.			5.			6.			7.			8.			9.		
A n s t a l t.	Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>												Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>			Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>			Fånighet, <i>Idiotia.</i>			Okänd sjukdom.		
	Tungsinne, <i>Melancholia.</i>			Ursinne, <i>Mania.</i>			Förryckthet, <i>Paranoia.</i>			Svagsinnet, <i>Dementia.</i>														
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Stockholms	4	24	28	16	13	29	7	2	9	9	6	15	4	1	5	1	2	3	1	—	1	—	—	—
Upsala	18	43	61	10	27	37	24	16	40	—	3	3	1	—	1	2	—	2	—	2	2	—	—	—
Nyköpings	—	7	7	3	5	8	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadstena	9	14	23	16	15	31	4	3	7	2	—	2	2	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Vexjö	5	6	11	8	8	16	12	8	20	3	3	6	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Visby	1	1	2	2	1	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö	—	—	—	—	1	1	—	—	—	11	2	13	—	—	—	2	1	3	1	3	3	—	—	—
Lunds	16	28	44	25	31	56	27	12	39	18	16	34	10	—	10	3	1	4	2	5	5	—	—	—
Göteborgs	10	8	18	26	14	40	2	—	2	1	1	2	2	—	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Hernösands	3	6	9	7	9	16	6	1	7	2	3	5	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Holmehus	—	2	2	—	1	1	—	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	66	139	205	113	125	238	84	44	128	46	36	82	21	3	24	11	5	16	4	7	11	—	—	—

Öfversigt öfver å de särskilda anstalterna för sinnessjukes behandling under år 1884 intagne sjuke

Tab. 3.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.																		
S j u k d o m.	A n s t a l t.												Summa intagne.	Ålder vid																					
	Stockholms.	Upsala.	Nyköpings.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lunds.	Göteborgs.	Hernösands.	Holmehus.	Under fyra 15 år.		16—20.	21—25.	26—30.	31—35.																		
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.											
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	36	45	52	89	4	13	31	32	28	25	4	2	11	3	86	87	39	23	18	19	—	6	309	344	653	—	—	17	23	60	41	55	50	45	55
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	4	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	10	—	2	—	2	2	—	—	—	21	3	24	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	1	2	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	2	1	3	1	—	1	—	—	—	11	5	16	—	—	—	—	3	1	3	2	1	1
Fånighet, <i>Idiotia</i>	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	3	—	—	—	—	—	4	7	11	—	—	1	—	—	3	2	1	1	—
Summa	42	48	55	91	4	13	35	32	29	25	4	2	14	6	101	91	41	24	20	21	—	6	345	359	704	—	—	18	23	63	45	60	54	49	56

Text till Tab. 2.

1. *Tungsinne.* Antalet *intagne* är 205, nemligen 66 män och 139 kvinnor, respektive 32,19 % och 67,81 %. Af *alla* *intagne* utgöra de af tungsinne sjuke 29,12 %; 19,13 % af *intagne* män, 38,72 % af *intagna* kvinnor.

2. *Ursinne.* Antalet *intagne* är 238, deraf 113 män och 125 kvinnor; respektive 47,48 % och 52,52 %. I förhållande till *alla* *intagne* utgöra de 33,81 %; 32,76 % af *intagne* män och 34,82 % af *intagna* kvinnor.

3. *Förryckthet.* Af 128 *intagna* voro 84 män och 44 kvinnor; respektive 65,62 % och 34,38 %. Af *alla* *intagne* 18,18 %; 24,35 % af *intagne* män och 12,26 % af *intagna* kvinnor.

4. *Svagsinnet.* *Intagne* 82; 46 män och 36 kvinnor; respektive 56,09 % och 43,91 %. Af *alla* *intagna* 11,65 %; af *intagne* män 13,33 %, af *intagna* kvinnor 10,02 %.

5. *Sinnessjukdom med förlamning.* *Intagne* 24; 21 män och 3 kvinnor; respektive 87,50 % och 12,50 %. Af *alla* *intagne* 3,41 %; af *intagne* män 6,09 %, af *intagna* kvinnor 0,84 %.

6. *Sinnessjukdom med fallandesot.* *Intagne* 16, deraf 11 män och 5 kvinnor; respektive 68,75 % och 31,25 %. Af *alla* *intagne* 2,27 %; af *intagne* män 3,18 %, af *intagna* kvinnor 1,39 %.

7. *Fänighet.* *Intagne* 11, deraf 4 män och 7 kvinnor; respektive 36,36 % och 63,64 %. Af *alla* *intagne* 1,56 %; af *intagne* män 1,16 %, af *intagna* kvinnor 1,95 %.

Sålunda hafva af *alla* *intagne* 29,12 % lidit af tungsinne; 33,81 % af ursinne; 18,18 % af förryckthet; 11,65 % af svagsinnet; 3,41 % af sinnessjukdom med förlamning; 2,27 % af sinnessjukdom med fallandesot och 1,56 % af fänighet.

3.

jemte uppgift å deras ålder, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångne anfall.

19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.																					
intagningen.						Sjukdomsbestånd före intagningen.								Antal förutgångne anfall.																										
36-40.		41-45.		46-50.		51-60.		61-70.		Öfver 70 år.		Under 3 månader.		3-12 månader.		1-2 år.		2-3.		3-4.		4-5.		Öfver 5 år.		Okändt.		Inter.		Elt.		Två.		Tre.		Fyra o. s. v.		Okändt.		
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
35	46	29	27	18	38	26	42	23	17	1	5	89	117	80	102	37	32	19	19	21	20	10	11	48	41	5	2	234	229	34	74	13	17	8	7	15	9	5	8	
3	1	6	—	2	—	5	1	3	—	—	—	5	1	8	—	5	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	21	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	5	3	1	1	8	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	6	—	—	4	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	47	35	29	21	39	31	44	26	17	1	5	95	119	90	103	42	34	21	19	24	20	10	11	57	50	6	3	267	243	35	74	13	17	8	7	15	9	7	9	

Förhållandet mellan de intagne och de vårdade (se Tab. I) vid hvarje anstalt utvisar omsättningens storlek och uttryckes med följande procenttal:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.
25,64 %.	35,52 %.	19,31 %.	15,99 %.	19,63 %.	16,21 %.	10,41 %.	39,26 %.	27,42 %.	15,77 %.	42,85 %.

Häraf synes att omsättningen varit lifligast vid Holmehus, Lund, Upsala och Göteborg samt trögast vid hospitalen i Malmö och Vadstena.

Tab. 3. Af de 653 under *enkel sinnessjukdom* upptagne voro 309 män och 344 kvinnor; 92,75 % af alla intagne; 89,55 % af intagne män, 95,82 % af intagna kvinnor. Med hänsyn till de särskilda anstalterna blir förhållandet mellan intagne sjuke med enkel sinnessjukdom behäftade och alla intagne följande:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.
90,00 %.	96,57 %.	100 %.	94,03 %.	98,14 %.	100 %.	70,00 %.	90,10 %.	95,38 %.	90,24 %.	100 %.

Under öfriga i samma tabell upptagna sjukdomskategorier förekommo inalles 51 fall. För procentförhållandet beträffande dessa senare är redan förut redogjort i texten till tabellen N:o 2.

1. *Ålder vid intagningen.* Förhållandet dermed är.

Under fyllda 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0,00 %.	5,82 %.	15,34 %.	16,19 %.	14,92 %.	12,50 %.	9,09 %.	8,53 %.	10,65 %.	6,11 %.	0,85 %.

2. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Bland de 704 intagne har förhållandet härmed kunnat utrönas för 695, således för 98,72 %. De olika beståndstiderna för dessa 695 patienter hafva varit följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
30,79 %.	27,77 %.	10,94 %.	5,75 %.	6,33 %.	3,02 %.	15,40 %.

Således hafva nära tredjedelen af dessa blifvit intagna inom 3 månader från sjukdomens utbrott. Intagne för *enkel sinnessjukdom* inom 3 månader från första utbrottet utgöra 31,54 % af alla hithörande sjuka.

3. *Antalet förutgångna anfall, före intagningen, af sinnessjukdom.* Detta förhållande har kunnat bestämmas för 688 bland de 704 intagne, således för 97,72 %. De recidiverande fallen och de för första gången insjuknade förhålla sig som följer:

Intet förutgången anfall.	Ett.	Twå.	Tre.	Fyra o. s. v.
74,13 %.	15,84 %.	4,36 %.	2,18 %.	3,49 %.

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till återfallen som 74,13 % till 25,87 %; under 1883 voro motsvarande tal 66,99 % och 33,01 %; under 1882: 68,25 % och 31,75 %; under 1881: 69,37 % och 30,63 %; under 1880: 71,39 % och 28,61 %.

§ 4.

Uppgift på åldern, då sinnessjukdom första gången uppträdte bland de under år 1884 å rikets samtliga hospital intagne jemte deras civilstånd.

Tab. 4.

1.	2.			3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.							
Ålder vid första insjuknandet.	Summa.			S j u k d o m.								C i v i l s t å n d.							
				Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>	Sinnessjukdom med förflamning, <i>Dementia paralytica.</i>	Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>	Fånighet, <i>Idiotia.</i>	Ogifte.	Gifte.	Eaklin-gar.	Enkor.	Frånskilde.							
	m.	qv.	Sa.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			m.	qv.		
Under 15 år.....	17	9	26	10	3	—	—	3	1	4	5	16	9	1	—	—	—	—	—
16—20	43	47	90	40	45	—	—	3	1	—	1	40	42	1	4	2	1	—	—
21—25	80	81	161	79	80	—	—	1	1	—	—	75	56	5	21	—	4	—	—
26—30	50	56	106	46	54	1	1	3	1	—	—	38	34	11	22	—	—	1	—
31—35	39	50	89	38	48	1	1	—	1	—	—	21	22	17	23	1	5	—	—
36—40	36	27	63	32	27	3	—	1	—	—	—	18	12	17	12	1	3	—	—
41—45	24	21	45	19	20	5	—	—	—	—	1	12	10	12	9	—	2	—	—
46—50	18	30	48	15	30	3	—	—	—	—	—	4	8	10	17	4	3	—	2
51—60	23	25	48	18	24	5	1	—	—	—	—	4	9	14	10	5	6	—	—
61—70	14	11	25	11	11	3	—	—	—	—	—	2	2	9	5	3	4	—	—
Öfver 70 år.....	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—
Summa	345	359	704	309	344	21	3	11	5	4	7	230	205	98	123	16	29	1	2

Följande tabell visar procentförhållandet med åldern vid första insjuknandet hos de under året intagne:

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
3,69 %.	12,78 %.	22,87 %.	15,04 %.	12,64 %.	8,95 %.	6,39 %.	6,82 %.	6,82 %.	3,55 %.	0,43 %.

De talrikaste fallen hafva inträffat i åldern mellan 21—25 år, dernäst under åldersperioderna 26—30 och 16—20.

Af de med *dementia paralytica* behäftade män voro 15 gifta och 6 ogifta; 14 af de gifta hafva barn. Af qvinnor, vårdade för *dementia paralytica*, voro 2 gifta och 1 ogift; de hade alla barn.

§ 5.

Uppgift öfver sinnes- och nervsjukdom, som förekommit inom de *intagnes* släkt.

Tab. 5.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.																			
S j u k d o m.	S i n n e s s j u k d o m.								N e r v s j u k d o m.																												
	hos fader.	hos moder.	hos båda föräl- drar- ne.	hos fa- drens föräl- drar eller sy- skon.	hos mo- drens föräl- drar eller sy- skon.	hos båda föräl- drar- nes föräl- drar eller sy- skon.	hos den sjukes sy- skon.	Summa.	Epilepsi			Chorea			Hypochondri eller hysteri			Summa.																			
									hos fader.	hos moder.	hos båda föräl- drar- ne.	hos fader.	hos moder.	hos båda föräl- drar- ne.	hos fader.	hos moder.	hos båda föräl- drar- ne.																				
m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv. S:a.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv. S:a.																			
Enkel sinnessjukdom. <i>Insania simplex</i>	14	27	34	28	3	—	17	13	22	21	1	3	28	14	119	106	225	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	1	—	1	5	5	10
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	3	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i> ...	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Fänighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Summa	15	28	36	29	3	—	18	13	23	23	1	3	28	14	124	110	234	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	1	—	1	6	5	11

Sinnessjukdom inom de intagnes släkt har kunnat spåras i 234 fall och nervsjukdom i 11 fall, hvilket gör respektive 33,24 % och 1,56 % af alla intagne.

Följande procenttal utvisar förhållandet i detta afseende till *alla* under året intagne:

hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.	hos fadrens föräldrar eller syskon.	hos modrens föräldrar eller syskon.	hos båda föräldrarne föräldrar eller syskon.	hos den sjukes syskon.
6,11 %.	9,23 %.	0,12 %.	4,40 %.	6,53 %.	0,56 %.	5,95 %.

§ 6.

Uppgift på antagliga orsaker, under hvilkas inflytelser sinnessjukdomar kunna anses hafva uppkommit bland de å rikets samtliga hospital under år 1884 intagne.

Tab. 6.

1.	2.			3.		4.		5.		6.	
A n t a g l i g a o r s a k e r .	Summa.			I n t a g e n .							
				Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med för- lamning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fal- landesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>	
	m.	qv.	s:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Skador å hufvudet.....	19	4	23	19	4	—	—	—	—	—	—
Inflammation af hjernan och dess hinnor	3	1	4	3	1	—	—	—	—	—	—
Slaganfall.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Organiska hjernlidanden.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Missbildning af hufvudskål och hjerna.....	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Ryggmärgssjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Choræa.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Hysteri.....	—	28	28	—	28	—	—	—	—	—	—
Febrar (typhus, typhoid; exanthematisk m. m.)	7	9	16	6	9	1	—	—	—	—	—
Bleksot och blodbrist.....	—	10	10	—	10	—	—	—	—	—	—
Syfilis.....	3	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—
Menstruationsrubbningsar (pubertets- och cessationsperioderna).....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Sjukdomar i qvinliga sexualorganen.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Hafvandeskap.....	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Barnsång.....	—	14	14	—	14	—	—	—	—	—	—
Digifning.....	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Sjelfbefläckelse	16	3	19	16	3	—	—	—	—	—	—
Missbruk af spritdrycker.....	35	5	40	30	5	5	—	—	—	—	—
Oordentligt lefnadssätt.....	8	2	10	7	1	1	1	—	—	—	—
Missbruk af läkemedel (opiat, chloralhydrat m. fl.).....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öfveranstängning, psykisk, kroppslig.....	15	14	29	13	14	2	—	—	—	—	—
Religiös inflytelse.....	16	28	44	16	28	—	—	—	—	—	—
Kärlek.....	16	40	56	16	40	—	—	—	—	—	—
Husliga bekymmer.....	7	14	21	5	14	2	—	—	—	—	—
Olyckor och motgångar.....	32	23	55	28	22	4	1	—	—	—	—
Fattigdom, elände, (pauperism)	8	5	13	8	5	—	—	—	—	—	—
Häftig sinnesrörelse.....	10	22	32	10	22	—	—	—	—	—	—
Hemlängtan.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Vanvårdad uppföstran	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Brott.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Fängelselif, enkelt.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" i cell.....	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Kirurgisk operation.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Ålderdom.....	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Fallandesot.....	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—
Solstyg.....	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Kronisk arsenikförgiftning (tapeter).....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Hjertfel.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Magkatarr.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Skrofler.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Utan känd orsak.....	149	133	282	136	125	3	1	7	3	3	4

§ 7.

Uppgift på de å rikets samtliga hospital under år 1884 *intagnes* stånd och yrke.

Tab. 7.

1.	2.		3.		4.		5.		6.		
Stånd och yrke.	S j u k d o m.										
	Enkel sinnes- sjukdom, <i>Insonia simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlam- ning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fal- landesot, <i>Insonia epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiota.</i>		Summa.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	s.a.
Presterskap.....	—	2	1	—	—	—	—	—	1	2	3
Universitetslärare och vetenskapsmän.....	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Lärare.....	5	12	—	—	—	—	—	—	5	12	17
Skolungdom och studerande.....	10	1	—	—	—	—	—	—	10	1	11
Civile embets- och enskilde tjenstemän.....	7	4	3	—	—	—	—	—	10	4	14
Vaktbetjening.....	4	2	1	—	1	—	—	—	6	2	8
Jernvägsbetjening.....	3	1	—	—	—	—	—	—	3	1	4
Militärer.....	10	10	3	—	1	—	—	—	14	10	24
Jurister utan tjenst, advokater.....	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Läkare.....	2	1	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Farmaceuter.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Barnmorskor.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ingenjörer och tekniker.....	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Litteratörer.....	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	2
Konstnärer.....	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Sjöfartsidkare (sjömän, fiskare).....	10	4	1	—	—	—	—	—	11	4	15
Landtbrukare af ståndspersonsklass.....	4	11	1	—	—	—	—	—	5	11	16
Bönder och jordtorpare.....	70	90	1	—	1	2	1	—	73	92	165
Fabriksidkare och bruksegare.....	3	3	—	—	—	—	—	—	3	3	6
Fabriksarbetare.....	4	5	—	—	—	1	—	—	4	6	10
Kapitalister.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Handverkare, näringsidkare.....	45	48	1	1	1	—	1	—	48	49	97
Handlande.....	14	10	2	—	—	—	—	—	16	10	26
Tjenare, daglönare af jordbruksklass.....	82	79	2	1	4	—	1	3	89	83	172
Enskild betjening och daglönare icke tillhörande jordbruksklass.....	23	31	2	1	1	2	—	1	26	35	61
Fattighjon.....	10	25	—	—	1	—	1	3	12	28	40
Okänt yrke.....	1	2	—	—	1	—	—	—	2	2	4
Summa	309	344	21	3	11	5	4	7	345	359	704

Af studerande hafva under redovisningsåret 11 intagits. Under de senaste 10 åren har antalet intagne studerande varit:

1875.	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	1881.	1882.	1883.	1884.
6	4	5	8	6	9	19	7	16	11

Ett högst betydligt antal af de under året intagne tillhör de jordbrukande klasserna. Om till dessa klasser hänföras jordbrukande ståndspersoner, bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare, uppgår de hithörande intagnes antal till 353, d. a. 50,14 % af alla intagna.

§ 8.

Uppgift på de å rikets samtliga hospital under år 1884 *intagnes* hemort.

Tab. 8.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Sjukdom.	Summa.	H e m o r t.													
		L ä n.													
		Stockholms stad.	Stockholms län.	Upsala län.	Södermanlands län.	Östergötlands län.	Jönköpings län.	Kronobergs län.	Kalmar län.	Gotlands län.	Blekinge län.	Kristianstads län.	Malmöhus län.	Hallands län.	Göteborgs och Bohus län.
		m. qv. S.a.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	309 344 653	24 34	6 13	7 20	9 15	18 12	8 13	18 13	7 6	3 2	5 3	28 27	44 40	12 5	14 20
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	21 3 24	2 1	1 —	2 —	1 —	— —	1 —	— —	1 —	— —	— —	3 —	5 —	— —	1 —
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	11 5 16	1 1	— 1	1 —	— 1	1 —	— —	1 —	— —	— —	— —	1 —	4 —	2 —	— —
Fånighet, <i>Idiotia</i>	4 7 11	— —	— —	1 —	— —	— —	— —	1 —	— —	1 —	— —	1 —	1 —	1 —	1 —
Summa	345 359 704	27 36	7 14	10 21	10 16	19 12	9 14	19 13	8 7	3 2	5 3	33 27	54 43	13 6	15 21

1.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.																
S j u k d o m.	H e m o r t.													Land.	Stad.																
	L ä n.																														
	Ellsborgs län.	Skaraborgs län.	Vernlands län.	Örebro län.	Vestmanlands län.	Kopparbergs län.	Gästeborgs län.	Vesternorr- lands län.	Jämtlands län.	Vesterbottens län.	Norrbottens län.	Utrikes ort.	Okändt.																		
m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.																
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	9	11	13	6	10	13	16	20	8	19	20	18	8	14	8	15	6	2	3	3	4	—	—	—	—	—	—	229	248	80	96
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	12	1	9	2
Sinnessjukdom med fallandesöt, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	4	2
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	1	2
Summa	10	11	15	6	11	13	16	20	10	19	20	18	8	15	8	17	6	2	3	3	6	—	—	—	—	—	—	251	237	94	102

Af de under redovisningsåret intagne voro 508 bosatta på landet och 196 i stad; respektive 72,16 % och 27,84 %.

§

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för sinnessjukes

Tab. 9.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.																	
S j u k d o m.	A n s t a l t.											Summa tillfrisk- nade.	Å 1.																				
	Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.		Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.																	
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.		m. qv. S.a.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.																
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	17	22	19	39	1	4	5	5	6	15	3	1	—	—	20	26	11	11	5	6	—	1	87	130	217	—	—	9	15	15	14	12	20
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	17	23	19	39	1	4	5	5	6	15	3	1	—	—	20	26	11	11	5	6	—	1	87	131	218	—	—	9	15	15	15	12	20

Då totalsumman af de för enkel sinnessjukdom under år 1884 å hospitalen vårdade är 2,560 (enligt de hoplagda uppgifterna härom uti Tab. I af respektive läkares årsberättelser) utgöra de sålunda från enkel sinnessjukdom tillfrisknade 8,47 % af alla för enkel sinnessjukdom under år 1884 vårdade.

För sinnessjukdom med fallandesot vårdades å samtliga anstalter 92; tillfriskningsprocenten bland dessa utgjorde sålunda 1,00 %.

Hela antalet tillfrisknade i förhållande till *hela antalet vårdade* utgjorde 7,82 %; å de olika anstalterna ställer sig förhållandet sålunda:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.
11,39 %.	14,11 %.	5,63 %.	2,38 %.	7,63 %.	10,81 %.	0,00 %.	9,40 %.	9,28 %.	4,23 %.	7,64 %.

Hvad beträffar de tillfrisknades ålder var förhållandet följande:

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0,00 %.	11,01 %.	13,76 %.	14,68 %.	12,39 %.	12,39 %.	11,46 %.	7,34 %.	11,46 %.	5,05 %.	0,46 %.

I anseende till de tillfrisknades vistelsetid inom hospitalet stälde sig förhållandena sålunda:

Under 1 år.	1—2.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
75,69 %.	15,59 %.	3,67 %.	0,92 %.	1,38 %.	2,75 %.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Okänt.
13,36 %.	46,79 %.	20,18 %.	7,80 %.	4,59 %.	1,38 %.	5,50 %.	0,46 %.

18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.																						
d e r.							Vistelsctid inom hospitalet.						Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.																													
31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.	Under 1 år.	1—2.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Okändt.																						
m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.																						
8	19	11	16	10	15	6	10	11	14	5	6	—	1	69	95	13	21	—	8	—	2	3	—	2	4	18	10	38	64	16	28	6	11	1	9	3	—	4	8	1	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	19	11	16	10	15	6	10	11	14	5	6	—	1	69	96	13	21	—	8	—	2	3	—	2	4	18	11	38	64	16	28	6	11	1	9	3	—	4	8	1	—	

Uppgift på tillfriskningsprocenten bland de under de 10 sista åren å rikets samtliga hospital intagne sjuke, som lidit af enkel sinnessjukdom.

1.	2.	3.			4.			5.		
Intagningsår.	Sjukdomens bestånd före intagningen.	Intagne.			Tillfrisknade.			Procent tillfrisknade.		
		m.	qv.	s:a.	m.	qv.	s:a.	m.	qv.	s:a.
1875	Under 2 år.....	103	133	236	56	66	122	54,3	49,6	51,7
	Öfver 2 år.....	45	56	101	9	9	18	20,0	16,0	17,8
1876	Under 2 år.....	119	155	274	49	79	128	41,1	50,9	46,7
	Öfver 2 år.....	64	65	129	5	9	14	7,8	13,8	10,8
1877	Under 2 år.....	95	132	227	40	64	104	42,1	48,4	45,8
	Öfver 2 år.....	57	45	102	5	9	14	8,7	20,0	13,7
1878	Under 2 år.....	115	131	246	61	59	120	53,0	45,0	48,7
	Öfver 2 år.....	61	60	121	7	11	18	11,4	18,3	14,8
1879	Under 2 år.....	135	147	282	49	60	109	36,3	40,8	38,6
	Öfver 2 år.....	125	81	206	7	7	14	5,6	8,6	6,7
1880	Under 2 år.....	125	161	286	47	57	104	37,6	35,4	36,3
	Öfver 2 år.....	76	56	132	9	8	17	11,8	14,2	12,9
1881	Under 2 år.....	211	213	424	80	81	161	37,9	38,1	37,9
	Öfver 2 år.....	95	64	159	7	6	13	7,3	9,3	8,1
1882	Under 2 år.....	188	196	384	81	84	165	43,0	42,8	42,9
	Öfver 2 år.....	87	49	136	7	2	9	8,0	4,0	6,6
1883	Under 2 år.....	190	225	415	61	81	142	32,1	36,0	34,2
	Öfver 2 år.....	93	80	173	4	9	13	4,3	11,2	7,5
1884	Under 2 år.....	200	241	441	51	76	127	25,5	31,5	28,8
	Öfver 2 år.....	109	103	212	4	10	14	3,6	9,7	6,6
	Summa Under 2 år.....	1,481	1,734	3,215	575	707	1,282	38,8	40,7	39,8
	Öfver 2 år.....	812	659	1,471	64	80	144	7,8	12,1	9,7
	Summa Summarum.....	2,293	2,393	4,686	639	787	1,426	27,8	32,8	30,4

Uti texten till Tab. 9 redogjordes för de tillfrisknade i förhållande till de vårdade. Ofvanstående tabell N:o 10 upptager tillfriskningsprocenten af de *intagne*, såväl under hvart och ett af de senaste 10 åren, som under den sammanlagda tiden af en hel 10-årsperiod. Deraf synes att denna tillfriskningsprocent var störst under år 1875 och minst under år 1884, samt att den i medeltal uppgått till 30,4 %, deraf 27,8 % för män och 32,8 % för kvinnor.

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för

Tab. 11.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.			
S j u k d o m.	A n s t a l t.											Summa.			
	Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.				
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.		qv.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.		qv.		
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	4	3	3	5	—	1	4	6	6	2	—	—	34	41	75
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	2	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	13	3	16
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	2	5
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1
Summa	5	5	5	5	—	1	6	7	8	2	—	—	51	46	97

1.	31.		32.		33.		34.		35.		36.		37.		38.		39.		40.	
S j u k d o m.	Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.																			
	Under 3 må- nader.		3—12 månader.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Okänt.		Ålderdoms- aflytning.		Famnlyfns.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	2	2	6	9	2	8	3	3	3	5	3	2	15	12	—	—	3	1	—	1
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	2	1	3	1	5	—	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	1	—	1	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa	2	2	8	10	5	9	8	3	5	5	4	3	19	14	—	—	4	1	1	1

1. *Antalet af lidne.* Detta antal utgjorde 97, deraf 51 män och 46 kvinnor, d. v. s. 3,49 % af alla vårdade; 3,58 % af vårdade män, 3,40 % af vårdade kvinnor; motsvarande tal för 1883 voro: 3,74 %, 4,60 % och 2,80 %. Af de af lidne vårdades för:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.
77,32 %.	16,49 %.	5,16 %.	1,03 %.

Förhållandet mellan antalet af lidne och antalet vårdade å samtliga anstalterna utgjorde

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.
2,84 %.	2,43 %.	1,13 %.	3,10 %.	3,63 %.	0,00 %.	2,60 %.	4,78 %.	3,37 %.	6,53 %.	0,00 %.

Dödsprocenten beräknad efter medeltal sjuke för dag utgjorde i de olika sjukdomarne:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.
3,61 %.	0,77 %.	0,24 %.	0,04 %.

§ 12.

Uppgift på tillfälliga sjukdomar bland de å rikets samtliga hospital *vårdade* under år 1884.

Tab. 12.

1. Tillfälliga sjukdomar.	2.			3.		4.		5.		6.	
	Summa.			Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Ålderdomsaftyning.....	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—
Karbolsyreförgiftning.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Smittkoppor.....	9	—	9	9	—	—	—	—	—	—	—
Tarmtyfus.....	4	4	8	3	4	—	—	1	—	—	—
Rödsot.....	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Syfilis.....	1	2	3	—	2	1	—	—	—	—	—
Bleksot.....	42	62	104	41	62	—	—	1	—	—	—
Hysteri.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Hjernblödning.....	2	2	4	—	2	2	—	—	—	—	—
Hjern- och hjernbinneinflammation.....	3	1	4	2	1	1	—	—	—	—	—
Danssjuka.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Ögonsjukdom.....	11	16	27	11	16	—	—	—	—	—	—
Öronsjukdom.....	5	3	8	5	3	—	—	—	—	—	—
Hjertsjukdom.....	4	1	5	2	1	1	—	1	—	—	—
Lymfkörtelinflammation.....	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—
Lungsäcksinflammation.....	4	—	4	3	—	1	—	—	—	—	—
Lufttröskatarr.....	20	23	43	19	23	1	—	—	—	—	—
Lungemfysem.....	5	2	7	5	2	—	—	—	—	—	—
Lungödem.....	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Akut lunginflammation.....	19	10	29	14	9	5	—	—	—	—	1
Kronisk d:o.....	13	18	31	12	18	—	—	—	—	1	—
Sjukdom i munhåla och svalg.....	11	12	23	10	12	1	—	—	—	—	—
Akut magkatarr.....	1	4	5	1	4	—	—	—	—	—	—
Kronisk d:o.....	49	41	90	46	40	3	—	—	—	—	1
Magsår.....	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Tarminflammation och diarré.....	31	46	77	29	45	2	1	—	—	—	—
Tarmbräck.....	5	—	5	4	—	—	—	1	—	—	—
Sjukdom i ändtarmen.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Magsjukdom.....	2	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—
Bukhinneinflammation.....	1	3	4	1	3	—	—	—	—	—	—
Njursjukdom.....	2	4	6	2	4	—	—	—	—	—	—
Rheumatism.....	2	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—
Ledhinneinflammation.....	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Ledvrickning.....	3	1	4	2	1	1	—	—	—	—	—
Benbrott.....	4	5	9	3	5	1	—	—	—	—	—
Ros.....	2	9	11	2	9	—	—	—	—	—	—
Hudsjukdom.....	11	7	18	8	7	1	—	2	—	—	—
Kontusion.....	9	6	15	8	5	1	1	—	—	—	—
Sår.....	24	8	32	17	7	1	—	6	1	—	—
Rötsår, liggsår.....	6	5	11	3	2	2	2	1	—	—	1
Bulnad.....	19	12	31	16	11	2	1	—	—	1	—
Karbankel.....	10	6	16	7	5	3	—	—	—	—	1
Kräfta.....	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Summa	340	333	673	294	323	31	5	13	1	2	4

§ 13.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst hos de å rikets samtliga hospital den 31 dec. år 1884 *närvarande*.

Tab. 13.

1.	2.			3.	4.		5.		6.		7.		8.		9.		
S j u k d o m.	Summa.			Under 1 år.	1—2 år.		2—3.		3—5.		5—10.		Öfver 10 år.		Okändt.		
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	968	996	1,964	73	92	76	89	81	73	121	131	206	184	393	422	18	5
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i> ..	38	7	45	6	—	8	3	15	2	7	1	1	1	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	60	18	78	—	—	2	—	3	—	4	—	7	4	41	11	3	3
Fånighet, <i>Idiota</i>	26	24	50	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	26	22	—	—
Summa	1,092	1,045	2,137	79	93	86	92	99	75	132	132	214	190	461	455	21	8

Bland de 2,137 sjuke här förhållandet i detta hänseende kunnat bestämmas för 2,108, d. v. s. för 98,64 %.
De sålunda bestämda fallen förhålla sig på följande sätt:

Under 1 år.	1—2 år.	2—3.	3—5.	5—10.	Öfver 10 år.
8,16 %.	8,45 %.	8,25 %.	12,52 %.	19,17 %.	43,45 %.

De vid 1884 års slut qvarliggande voro i afseende på de olika sjukdomsformerna fördelade sålunda:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fänighet.
91,90 %.	2,11 %.	3,65 %.	2,34 %.

§ 14.

Öfversigt öfver de sjukes *fördelning* inom samtliga anstalter för sinnessjukes behandling den 31 dec. 1884.

Tab. 14.

1.	2.			3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.							
A n s t a l t.	Summa.			Med hänsyn till afgift.								Kriminalpatienter.					
				Betalande i 1:sta klass.		Betalande i 2:dra klass.		Betalande i 3:dje klass.		Utan afgift.		De som icke kunnat till följd af sinnessjukdom för brottslig handling till ansvar fallas.		Ransakningsfångar.		Straffångar.	
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
	Stockholm	142	118	260	11	11	24	16	94	91	13	—	8	1	1	—	7
Upsala	148	150	298	—	—	34	41	106	104	8	5	6	1	—	—	3	2
Nyköping.....	37	34	71	—	—	3	1	33	31	1	2	1	—	—	—	—	1
Vadstena	173	184	357	12	13	24	15	124	148	13	8	11	1	—	—	1	1
Vexjö	115	103	218	5	9	16	13	85	73	19	8	11	2	1	2	3	2
Visby	16	14	30	—	—	1	1	11	12	4	1	1	—	—	—	2	—
Malmö	88	78	156	—	—	14	7	57	64	17	7	8	4	—	1	5	1
Lund	172	165	337	15	14	42	37	96	110	19	4	10	2	3	1	8	1
Göteborg	88	82	170	—	—	16	21	61	59	11	2	14	3	—	—	3	1
Hernösand	113	108	221	2	2	12	7	91	97	8	2	6	1	—	—	1	1
Holmehus	—	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1,092	1,045	2,137	45	58	186	159	748	789	113	39	76	15	5	4	33	10

A. Med hänsyn till afgift.

1. *Betalande i 1:sta klass.* Deras antal vid årets slut utgjorde 103, d. ä. 4,82 % af alla qvarliggande.
2. *Betalande i 2:dra klass.* De voro 345 eller 16,15 % af alla qvarliggande.
3. *Betalande i 3:dje klass.* Dessa voro 1,537 eller 71,92 % af alla qvarliggande.
4. *Utan afgift* qvarlägo 152 eller 7,11 % af alla qvarliggande.

B. *Tilltalade eller dömda för straffbar handling, s. k. kriminalpatienter.* Hit räknas såsom förut icke allenast dömda förbrytare, hvilka under strafftiden blifvit sinnessjuka, utan äfven sjuka ransakningsfångar och sådane, som under sinnessjukdom begått straffbar handling och fördenskull icke kunnat till straff dömas, men såsom för allmänna säkerheten vådliga blifvit å anstalt intagne. Antalet af dessa var vid årets slut 143; 114 män och 29 qvinnor; 6,69 % af alla qvarliggande; 10,44 % af qvarliggande män, 2,77 % af qvarliggande qvinnor. Vid 1883 års slut funnos 136 kriminalpatienter. Inom de särskilda anstalterna var förhållandet mellan kriminalpatienterna och öfrige sjuka vid 1884 års slut:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.	Holmehus.
6,53 %.	4,02 %.	2,81 %.	3,92 %.	9,63 %.	10,00 %.	11,79 %.	7,41 %.	12,35 %.	4,07 %.	0,00 %.

Det högsta relativa antalet kriminalpatienter hade sålunda Göteborgs och Malmö hospital; dernäst kommo Visby och Vexjö; det lägsta relativa antalet förekom, om man fränser privatanstalten vid Holmehus, fortfarande på Nyköpings hospital.

Af de 143 kriminalpatienterna hafva följande brottsliga handlingar blifvit begagna nemligen:

Mord å anhöriga	7.	Försök till våldtäkt	1.
Mord å eget barn	1.	Mordbrand	31.
Mordförsök	5.	Stöld och rån	34.
Mord	14.	Bettlande och lösdrefveri	2.
Dråp	11.	Skadegörelse och hemfridsbrott	1.
Sjelfmordsförsök	1.	Förfalskning	1.
Väld mot anhöriga	4.	Blodskam	1.
Barnamord	7.	Icke uppgifvet brott	1.
Groft öfvervåld å främmande person	21.		

§ 15.

Öfversigt öfver antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom öfver kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1884.

Tab. 15.

A n s t a l t.	Antal sjukplatser vid årets slut.	Antal underhållsdagar.	Medeltal sjuke för dag.	5. Utspisningskostnad (för de sjuke).								6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.					
				Totalkostnad.								Totalkostnad.						Totalkostnad.					
				Medelkostnad för hvarje person för dag.								Medelkostnad för hvarje person för dag.						Medelkostnad för hvarje person för dag.					
				Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Stockholm	265	96,349	264	44,721	31	—	46,41	169	86	765	57	—	0,79	2	87	121,421	22	1	26,02	459	97		
Upsala	310	108,842	298	47,287	90	—	43,44	158	56	2,469	16	—	2,26	8	25	148,740	66	1	36,74	499	10		
Nyköping	70	25,959	70	11,582	57	—	41,61	162	82	152	39	—	0,59	2	15	24,928	24	—	96,03	350	50		
Vadstena	360	129,183	353	63,279	82	—	48,98	178	77	1,398	08	—	1,08	3	94	141,129	22	1	09,24	398	72		
Vexjö	220	80,579	220	45,771	67	—	56,80	207	32	488	87	—	0,60	2	19	84,865	01	1	05,31	384	38		
Visby	30	10,979	30	7,670	58	—	69,86	254	98	146	24	—	1,33	4	76	16,176	02	1	47,33	537	75		
Malmö	175	62,442	170	30,427	36	—	48,73	178	35	477	06	—	0,76	2	79	69,987	98	1	12,08	409	09		
Lund	354	121,102	330	54,347	07	—	44,87	163	77	2,433	63	—	2,00	7	30	145,576	67	1	20,20	438	73		
Göteborg	170	62,516	170	24,470	74	—	39,14	142	86	716	03	—	1,14	4	16	87,929	01	1	40,65	513	37		
Hernösand	221	80,103	219	49,225	28	—	61,45	224	29	981	21	—	1,22	4	45	97,362	73	1	21,54	443	62		
Holmehus	10	— ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	2,185	778,054	2,124	378,784	30	—	48,68	177	68	10,028	24	—	1,28	4	67	938,116	76	1	20,57	430	08		

1. *Sjukplatsernas antal vid 1884 års slut.* Ofvan i § 1, mom. 1 har redogjorts för de befintliga sjukplatserna, hvilka vid årets slut voro 40 flere än vid dess början; 94 platser voro afsedda för första betalningsklassen, 2,091 för de öfriga klasserna.

2. *Underhållsdagarnes antal.* För alla vårdade å statens anstalter uppgå underhållsdagarne till 778,054, hvadan medeltalet dagligen vårdade blifver 2,124; under år 1883 utgjorde detta medeltal 2,033; under 1882 var det 1,942.

3. *Utspisningskostnaden* (endast beräknad för sjuke af alla klasser, ej för betjeningen) utgör 378,784 kronor 30 öre. Genom denna summas fördelning på underhållsdagarne erhålles medelkostnaden för hvarje sjuk

¹⁾ Rapporten innehåller icke uppgift härom.

för dag, nemligen 48,68 öre och för år 177,68 kronor. Under år 1883 voro motsvarande tal 48,72 öre och 177,82 kronor. Medeldagskostnaden för utspisningen är såsom tabellen utvisar ganska olika vid de särskilda anstalterna; högst är den vid Visby och Hernösands hospital, lägst vid Göteborgs och Upsala hospital.

4. *Läkemedelskostnaden* uppgår vid samtliga anstalter till 10,028 kronor 24 öre eller för hvarje sjuk för dag till 1,28 öre mot 1,29 öre år 1883.

5. *Totalkostnaden för hela sjukvården.* Denna utgör 938,116 kronor 76 öre, häruti dock ej inberäknad kostnaden för byggnader och deras reparationer, icke heller för onera och utskylder. Vid fördelning på underhållsdagarne erhålles som totalmedelkostnad för hvarje vårdad för dag 1 krona 20,57 öre och för år 439 kronor 8 öre; motsvarande tal för 1883 voro 1 krona 23,28 öre och 449,97 kronor. Vid de särskilda anstalterna utfalla medeldagskostnaderna mycket olika. De äro högst vid Visby och Hernösands hospital, lägst vid Nyköpings och Vexjö hospital. Skillnaden mellan minimum och maximum af medeldagskostnaden — Nyköpings och Visby hospital — utgör 51,30 öre.

§ 16.

Uppgift på de vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling i och för den egentliga sjukvården anstälde tjänstemän och betjening.

Tab. 16.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	Överläkare.	Birödande läkare.	Uppsyningsmän.	Förestånderskor.	Sjukskötare.	Sjukskriftare.	Medelst sjukplåster, dagligen året om upplägn.	Medelst sjuke för dag, för hvar och en af sjukbetjeningen.
Stockholm	1	1	1	1	14	20	264	7,76
Upsala.....	1	2	1	1	20	21	298	7,26
Nyköping	1	—	1	1	2	3	70	14,00
Vadstena	1	1	1	1	9	23	353	11,03
Vexjö	1	1	1	2	12	11	220	9,56
Visby	1	—	1	1	2	2	30	7,50
Malmö	1	1	1	1	8	7	170	11,33
Lund	1	1	1	1	20	20	330	8,25
Göteborg.....	1	1	1	1	12	9	170	8,09
Hernösand	1	1	1	1	13	14	219	8,11
Holmehus	—	1	1	1	—	3	—	—
Summa	10	10	10	12	112	133	2,124	8,66

Vaktbetjeningen har under året ökat med 1 sjukvaktare och 12 sjukvakterskor och utgjorde vid redovisningsårets slut 245 personer. Under år 1883 ökades antalet med 1 sjukvaktare och 6 sjukvakterskor. Hvar och en af vaktbetjeningen har i medeltal haft att dagligen tillse 8,66 sjuke. Under år 1883 var medeltalet 8,76.

Bil. B.

Inkomster för Hospitals underhåll år 1884.

	Statsanslag.		Patient- avgifter.		Ränta å patient- avgifter.		Ersatt begravnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmärk- nings- medel.		Värde å tillverkad bekläd- nads- materiel.		Diverse.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa	650,000	—	—	—	—	—	—	—	459	—	—	—	—	—	—	—	—	—	650,459	—
Stockholms hospital	—	—	60,205	—	—	—	91	50	14,000	—	—	—	—	—	1,878	72	827	96	77,003	18
Upsala d:o	—	—	58,651	50	77	92	121	50	—	—	—	—	—	—	688	99	—	—	59,539	91
Nyköpings d:o	—	—	12,473	74	12	63	—	—	—	—	—	—	—	—	62	74	—	—	12,549	11
Vadstena d:o	—	—	73,854	50	90	32	160	13	—	—	5	—	—	—	986	64	2,508	62	77,605	21
Vexjö d:o	—	—	44,743	—	79	77	75	—	—	—	10	46	530	83	1,161	34	769	13	47,369	53
Göteborgs d:o	—	—	32,728	25	142	15	83	75	—	—	25	19	—	—	1,029	46	72	89	34,081	69
Malmö d:o	—	—	27,864	25	28	99	60	—	—	—	—	—	—	—	5,197	94	—	—	33,151	18
Lunds d:o	—	—	79,055	10	144	64	150	—	—	—	—	—	210	80	2,881	20	2,881	64	85,323	38
Hernösands d:o	—	—	41,226	25	36	35	225	—	—	—	510	24	—	—	1,533	49	1,612	26	45,143	59
Visby d:o	—	—	4,759	50	4	54	—	—	—	—	—	—	142	38	30	30	—	—	4,936	72
Summa	650,000	—	435,561	09	617	31	966	88	14,459	—	550	89	884	01	15,450	82	8,672	50	1,127,162	50

Bil. C.

Utgifter för Hospitals

	Afskrifning.		U t g i f t e r.							
			Afföning.		Utspisning.		Linne- samt gång- och sängkläder.		Eldning och lyshållning.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	1,500	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms hospital	366	29	27,661	42	56,934	94	8,593	71	14,714	23
Upsala d:o	—	—	34,340	19	65,110	22	9,321	78	21,043	65
Nyköpings d:o	—	—	4,571	—	13,934	29	2,140	50	1,899	57
Vadstena d:o	—	—	28,356	13	77,462	65	6,559	58	9,066	83
Vexjö d:o	—	—	23,160	58	45,921	67	5,399	94	7,542	94
Göteborgs d:o	17	54	22,447	32	33,226	51	5,532	95	13,053	57
Malmö d:o	1,461	48	16,346	16	35,298	82	4,184	83	8,343	11
Lunds d:o	75	32	32,757	15	67,207	20	6,295	63	23,055	22
Hernösands d:o	455	02	24,816	30	49,225	28	7,165	09	6,486	18
Visby d:o	30	—	4,190	28	7,670	58	790	70	1,115	25
Summa	2,405	65	220,146	53	451,533	16	55,984	71	106,320	55

Bil. D.

Sammandrag af 1884 års redovisning

D e b e t.					
Balans från år 1883.					
Skulder: Kassan	1,163	98			
Patientafgifter.....	7,896	22			
Lundgrenska donationsfonden	558	23			
Diverse	29,779	30	39,397		73
Afskrifning.					
Se Tab. Bil. C.....	—	—	2,405		65
Utgifter.					
Se Tab. Bil. C.....	—	—	1,081,618		95
Balans till år 1885.					
Behållningar och fordringar:					
Kontant.....	5,020	55			
Förråden	56,304	33			
Patientafgifter.....	3,455	80			
I bank inestående	103,130	07			
Förskotter.....	11,034	58			
Proprie balanser.....	8,679	84			
Anmärkt post	—	40			
Diverse	64,976	28	252,601		85
Summa		—	—	1,376,024	18

underhåll år 1884.

U t g i f t e r.																			
Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder.		Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	—	—	9,247	15	—	—	—	—	455	12	—	—	—	—	11,202	27
1,152	92	2,022	67	3,606	74	22,128	53	1,011	78	52	27	6,038	02	300	—	846	09	145,063	32
2,469	16	2,983	18	6,125	26	20,870	06	583	80	500	02	6,763	42	—	—	—	—	170,110	74
175	82	180	02	203	55	2,077	98	98	49	14	10	1,069	42	600	—	—	—	26,964	74
1,398	08	1,177	98	9,298	17	16,006	81	522	64	258	03	5,197	37	1,373	36	718	42	157,396	05
488	87	916	42	2,173	59	12,639	73	382	26	37	68	2,629	97	850	—	213	17	102,357	35
716	03	1,442	34	3,412	69	10,411	44	509	60	88	63	7,588	—	—	—	—	—	98,429	08
477	06	1,467	15	998	38	2,518	41	323	25	—	62	2,714	22	224	81	—	—	72,896	82
2,433	63	2,747	76	6,051	54	7,025	81	949	74	276	20	7,063	71	500	—	—	—	156,363	59
981	21	1,205	68	2,107	33	18,773	40	648	20	791	95	2,695	79	50	—	1,275	05	116,221	46
146	24	270	69	177	14	8,283	07	34	19	154	44	461	28	1,318	—	1	67	24,613	53
10,439	02	14,413	89	34,154	39	129,982	39	5,063	95	2,173	94	42,676	32	5,216	17	3,054	93	1,081,618	95

öfver till Hospitalsväsendet anslagne medel.

K r e d i t.			
Balans från år 1883.			
Behållningar och fordringar:			
Kontant.....	14,683	49	
Förråden.....	58,254	75	
Patientafgifter.....	6,896	35	
I bank inestående.....	47,749	58	
Förskotter.....	10,634	58	
Proprie balanser.....	4,394	44	
Anmärkte poster.....	409	10	
Diverse.....	41,927	72	184,950 01
Uppdebiterade medel.....	—	—	4,285 40
Inkomster.			
Se Tab. Bil. B.....	—	—	1,127,162 50
Balans till år 1885.			
Skulder: Kassa.....	523	69	
Förråden.....	154	66	
Patientafgifter.....	7,069	79	
Lundgrenska donationsfonden.....	571	17	
Diverse.....	49,556	96	
Hospitalsanläggningen vid Kristinehamn.....	1,750	—	59,626 27
Summa	—	—	1,376,024 18

Bil. E.

Vetenskapliga iakttagelser.

1. *Öfverläkaren Ödman* meddelar följande:

Läkarebetyg angående för misshandel och skadegörelse vid Rådstufvu-Rättens i Malmö andra afdelning i

Maj månad 1884 tilltalade kusken Hans Göransson sinnesbeskaffenhet.

Af ransakningshandlingarne i målet inhemtas med afseende på föreliggande fråga hufvudsakligen:

att Göransson, som är född i Gessie den 23 November 1857 och son af en landtbrukare, enligt egen uppgift genomgått folkskolan med goda kunskapsvitsord och qvarstannat i föräldrahemmet tills han var 20 år gammal, då han tog tjänst hos en arrendator, hos hvilken han stannade i 2½ år, och att han vid tiden för sin arrestering sedan tre år tjenade såsom kusk hos en läkare i Malmö, hvilken vid statens jernvägar skaffat honom en anställning, som han nu skolat tillträda;

att Göransson natten till den 27 Februari år 1884 aflyftade den ena af jerngrindarna till inkörseln vid nya kyrkogården, och sönderslog den i många bitar;

att Göransson påskdagen den 13 April kl. 9 på aftonen å allmän väg utanför staden med revolver sköt efter en honom mötande mansperson, som han ej kände och som oskadd fortsatte sin väg utan att veta att skottet gällt honom;

att Göransson den 18 i samma månad kl. ¾ 11 på aftonen helt nära inkörsporten till kyrkogården likaledes sköt på en annan honom mötande mansperson, som han icke heller kände och som icke på något sätt förfördelat honom, och att han den gången träffade, så att kulan genomträngde den angripnes kläder och åstadkom ett skrubbsår, å hans ena handled, samt att Göransson efter skottets aflossande först fortsatte sin väg, sedan vände om, gick helt nära den angripne och såg på honom, utan att yttra något samt derefter sprang undan när folk tillkom;

att Göransson den 20 i nyss nämnda månad kl. 11 på aftonen å allmän väg invid staden sköt på en tredje person med den påföljd, att kulan inträngde strax nedan hjertat och mannen blef mållös;

att Göransson en quart senare sköt efter en fjerde honom obekant person, som han mötte på vägen, och träffade honom i venstra sidan, dock endast så att kulan genomträngde kläderna och skrubgade skinnet utan att göra nämnvärd skada, och att Göransson, då den angripne förskräckt satte sig på vägkanten, stannade och såg på honom utan att yttra ett ord och derpå fortsatte sin väg mot staden, men sedan vände om och följde den angripne, som dock flydde ifrån honom, samt att Göransson derefter rusade in till sin sväger och under yttrande att vara förföljd samt med begäran om förtegenhet lånade en hatt och qvarlemnade sin mössa jemte revolvern, som var laddad med fyra skott;

att Göransson till en början nekade att hafva begått dessa brott och bekände först när bevisen blefvo mycket starka;

att »bindande skäl och liknelser» funnos, det Göransson mot sitt bestämda förnekande föröfvat det nidingsdåd, som begicks i Kungsparken natten emellan den 26 och 27 Januari, då en grind till nämnde park aflyftades och kastades in i parken, en balustrad delvis sönderslogs, ett par kandelabrar afbrötos och en varningstafla nedrefs — skador som uppskattades till minst 150 kronor;

att Göransson dessutom var skäligen misstänkt att hafva anstiftat eller anlagt mordbrand å Böckaregården, Rosengård och Bellevue, ehuru han äfven här till på det bestämdaste nekade;

att en fabriksarbeterska, som varit bekant med Göransson i två år och hade ett barn med honom, inför polismyndigheten uppgaf, att Göransson till julen 1883 ordentligt lemnade uppföstringshjälp och flera gånger i veckan besökte sitt barn, men att han nämnde tid började blifva oordentlig och ej sedan besökt barnet, att han på sista tiden ej varit sig lik, utan visat sig så väl i tal som åthäfvor helt och hållet förvirrad, och att han en gång i början af April månad, då hon besökte honom, framtog en laddad revolver, sträckte den mot henne och sade: »se sådan revolver jag har, om man trycker litet på denna fjeder, smäller det»;

att en trettonårig yngling, som skall hafva varit mycket i sällskap med Göransson, likaledes inför polisen uppgaf, att Göransson under senare tiden visat sig ovanligt orolig, besynnerlig och ombytlig till lynnet, så att han t. ex., då han en söndag skulle köra ut för sin husbonde, virade en smutsig strumpa om halsen under yttrande: »det är inte så noga», och detta ehuru han eljest alltid ville vara mycket snygg, till och med fin, och att han annandag påsk på e. m. stängde in sig i stallet tillsammans med berättaren och under förmaning till denne att ej blifva rädd, framtog en revolver, kommenderade »gif fyr» och afsköt tvänne skott mot en af honom själf nyss förut mot ena väggen uppsatt bräda, och att han fortfar att skjuta äfven länge sedan den ena hästen blifvit så rädd, att han hoppat upp i krubban med framfötterna och börjat slå, samt att Göransson derefter satte revolvern för sitt eget bröst under yttrande: »den kan nog vara bra och ha, någon kan väl få smaka den»;

att Göransson, enligt en af polisrapporterna, under sin vistelse på poliskontoret och vid förhören derstädes visserligen visade sig ombytlig och besvärlig till lynnet, men att man ej kunde finna honom vara i någon mån mindre vetande, synnerligen som han vid förhören framlade en ej vanlig skarpsinnighet och visade sig fullt väl inse det orätta i sitt handlingssätt;

att Göransson inför polisen förklarar, att hans tunga lynne och svärmod troligen härledde sig från onani, »hvilken han sedan barndomen skall hafva bedrifvit», och sedermera inför rätten tillade, att han på senare tiden anfäktats af bitterhet och missnöje med sig sjelf och andra samt af ett oemotståndligt behof att göra skada, att utbrodden af detta hans ondskefulla sinnelag gemenligen varit snart öfvergående, och att han efteråt hade redigt minne af hvad han företagit sig och kände änger deröfver, samt att han bestämdt begått i fråga varande brott under nyss nämnda sinnesstämning och sålunda vore för de samma otillräckelig;

samt att Göransson beträffande våldet mot kyrkogårdsgrunden förklarade, att han ej förut beslutat begå detta, utan att han, efter att hafva begifvit sig hemifrån utan bestämdt mål, jägtad af sin vanliga oro, fått infallet att göra denna skada, just då han gick förbi grunden, och att han likaså, då han medförde revolvern på sina utflygter, hvilket brukat ske sedan en månad, ej beslutat skjuta på människor, förrän han kommit dem helt nära, utan medförde vapnet endast till följd af ett obestämdt begär att göra skada, liksom han också brukade medföra en af bok gjord mangelstock, som hade ena ändan tillyxad till ett handtag.

Ett af fängelseläkaren om Göransson utfärdadt utlåtande, dagteckadt den 13 Juni 1884, lyder, med uteslutande af inledning och slutord, sålunda:

.... »att Göransson vid undersökning befunnits frisk och af god kropps-konstitution, i tal och svar redig och sammanhängande samt att han i öfrigt ej erbjuder något tecken, tydande på störd sinnesförfattning; att ransakningshandlingarna icke lemna tillräckligt stöd för det antagande, att Göransson vid åtalade förbrytelsers begående varit af sinnessjukdom hindrad att sina handlingar fritt bestämma och deras följder bedöma; men att, då Göransson under tiden närmast före brottets begående tidtals visat förändrad sinnesförfattning, hvilken möjligen kan vara ett uttryck för någon mera partiel och periodisk sinnesrubbing, för hvars utredande längre tid vore erforderlig, Göransson borde hänvisas till härför lämplig sjukvårdsanstalt i ändamål att få frågan om hans sinnesbeskaffenhet närmare utredd»;

Efter Göranssons intagande å Lunds hospital, som skedde den 1 Juli 1884, hafva på begäran hit inkommit rörande honom afgifna svar på de frågor, som finnas framställda i bilagorna A. och B. af Kongl. Stadgan angående sinnessjuka af den 2 November 1883, och innehålla dessa svar, med uteslutande af hvad redan här ofvan meddelats, hufvudsakligen:

att Göranssons fader är häftig till lynnet samt benägen för dryckenskap, dock endast i sällskap, och att fadrens morbror och moster voro enligt utsago 'barnsliga' och modrens syster något 'besynnerlig';

att Göransson fått mycket sträng uppfostran af fadren;

att Göransson, enligt vederbörande pastors intyg (bil. B.), haft utmärkt god helse, men ombytligt, nyckfullt och egensinnigt lynne, samt att han varit väl begåfvad, ehuru hans gerningar varit dåraktiga, så att han redan helt ung börjat begå allehanda pojkestreck, och deruti öfvergått sina jemnåriga;

att Göransson år 1877 började gå ute om nätterna, vandra fram och tillbaka utan att kunna redogöra, hvarföre han så gjorde, på annat sätt, än att han uppgaf sig hafva »fått syn på något, som han ville taga fatt på»;

att Göransson ungefär år 1880 var ganska bekymrad öfver sitt tillstånd, sitt ungdomslättsinne och sina hemliga brott, men att detta bekymmer ganska snart undanträngdes af lättsinniga förströelser och läsning af dåliga böcker, särdeles romaner;

att Göransson försökt göra skada af förtrytelse deröfver, att han sjelf var så olycklig, ja den olyckligaste på jorden, men andra deremot hade det bättre;

att Göranssons sinnessjukdom, om sådan förefinnes, orsakats af sjelfbefläckelse och af hans missnöje med sig sjelf och andra samt samvetsförebärrelser och deraf uppkommen sömnlöshet;

samt att Göransson enligt läkarebetyget (bil. A.) hade osäkert ansigtsuttryck, var snuskig, lat, godmodig, än glädligt än nedstämd, visade vanlig uppmärksamhet samt var klar och redig, men hade långsam tankegång.

Den öfver Göransson vid hospitalet förda journalen innehåller bland annat följande:

29/7. 1884. Göranssons uttryck är lugnt och likgiltigt, utan allt karakteristiskt. Hans sätt att tala och skicka sig är likaledes lugnt och fritt från nämnvärda egenheter. Han lyssnar höfligt på hvad man säger, uppfattar det rätt och uttrycker sig så redigt och obehindradt, man af en person med hans bildningsgrad kan begära. Hans minne synes godt. Genom svar på framställda frågor får man bland annat veta följande. Göransson började vid sex års ålder onanisera, dertill lockad af de känslor, som uppkommo, då han klättrade i ett träd. I början utöfvade han ej så särdeles ofta denna last, men småningom hängaf han sig mer och mer åt den samma, så att han efter ett till två år dagligen tillfredsställde sitt begär. Han påstår upprepade gånger och med stor bestämdhet, att detta skett oafbrutet från nämnde tid, således från hans 8:de eller 9:de år ända tills nu. Skulle det händelsevis funnits något dygn, då han ej onanisera, hade han andra dygn gjort det flera gånger och var viss, att medetalet blef drygt en gång om dagen. För öfrigt minnes han ej att något anmärkningsvärdt inträffade i hans lif, förrän han var 12 eller 13 år gammal. Vid denna tid hände honom en dag på senhösten, då han om aftonen höll på att hemdrifva boskap, som han vaktade, att han vardt »alldeles konfys», »alldeles förvillad» och kände sig tvungen att springa tillbaka en fem minuters väg till stället, hvarifrån han drifvit boskapen, och se efter något, han vet ej hvad, och kunde aldrig klargöra hvad det var. Han måste emellertid springa fram och tillbaka den nämnda vägen flera gånger, så att svetten rann af honom. Han kände svår ångest vid denna tilldragelse och mottog af den samma ett särdeles lifligt intryck, så att den sedan alltid kvarstått djupt inristad i hans minne. Han säger att dylika »förvillelser» sedan ha kommit dagligen och varit åtföljda af mycken ångslan. Då man önskar höra exempel på dessa »förvillelser», gör han svårigheter och säger att han ej kan beskrifva dem, men att de alltid äro de samma. Efter åtskilliga undanflygter ger han dock omsider ett af de begärda exemplen. En gång, då han i gladt sällskap vandrade gatan framåt, kom han att ge närmare akt på ett af husen. Han sökte räkna dess fönster och se efter deras afstånd från hvarandra samt deras förhållande till ornamenten, m. m. dyl. Detta blef dock ej fullt klart och häraf plågades han så, att han, efter att förut ha varit mycket uppsluppen, blef dyster och efter en stund måste öfvergifva sällskapet, återvända till det nämnda huset och der taga reda på huru de antydda, honom för öfrigt alldeles likgiltiga sakerna förhöll sig. Han säger, att på detta sätt hos honom uppkom en ofrid, som väckte tanken på att begå våldsamheter, emedan han tyckte, att andra också skulle ha ofrid, då han sjelf led af sådan. Denna tanke uppstod hos honom första gången året efter hans konfirmation och han gaf då äfven vika för den, men inskränkte sig till att förstöra träd och växter, slå ut fönsterrutor, m. m. dylikt. Några egentliga irrbegrepp kunna ej hos honom spåras och han förnekar bestämdt att någonsin hafva haft några slags sinnesvillor. Hospitalsbetjeningen uppgifver, att Göransson hela tiden varit glad och ofta skratrat och att han ett par qvållar i början af sin vistelse här gick och talade högljudd för sig sjelf i predikoton, sägande bland annat: »Vill du ha pengar? Ja. Har du gjort något godt här i världen? Nej. Är du en stor syndare? Ja.» Vidare meddelar samma betjening, att han ständigt uppfört sig väl, talat redigt och öfver hufvud ej gifvit dem anledning att anse honom sinnesrubbad. Han säger sig vara frisk och plägfri och undersökningen af kroppens organer visar intet annat abnormt än något påskyndad puls

^{31/7}. Samma tillstånd. — Vid förnyad begäran, att han skall ge exempel på förut nämnda »förvillelser», omtalar han efter samma invändningar som i går följande: Det inträffar dagligen, att han, när han läser i en bok, fäster sig vid ett ord och med dess bokstäver gör en mängd »underliga beräkningar». Det har till och med hänt, att, då han i sällskap läst upp en rolig berättelse, han måst afbryta läsningen, emedan han på nämnde sätt hakat upp sig på ett ord och känt sig tvungen att göra »beräkningar» med dess bokstäver. Då man slår upp en bok och pekar på ordet »barmhertighet» bedjande honom å det samma utföra de brukliga beräkningarna, gör han som vanligt först svårigheter, men börjar sedan efter bestämdare tillsägelse med en viss förlägenhet följande sammanställningar: bokstafven a står emellan konsonanterna b och rmh; konsonanterna rmh mellan vokalerne a och e; vokalen e mellan konsonanterna rmh och rt, o. s. v. Detta sätt förklarar han dock ingalunda vara det enda utan uppgifver, att han måste behandla orden på många andra vis också, gång på gång så att han svettas och ängslas och att han känner sig tvungen härtill, oaktadt han fullt inser det onyttiga och »tokiga» i sitt förehafvande, och ehuru han mycket plågas af det samma. Såsom ett annat exempel på sina »förvillelser» berättar han på uppmaning följande. En gång förlidet år (d. $\frac{1}{7}$), då han tvättade sig för att begifva sig på en förlustelsefärd, märkte han, att han ej nådde fullt lika långt nedåt ryggen med den ena handen som med den andra. Han sökte då vexelvis med båda händerna att nå så långt som möjligt nedåt nämnde kroppsdelen, men kände sig aldrig fullt tillfredsstäld, oaktadt han ängstfullt bemödade sig till det yttersta. Han säger sig i timmar och dryppande af svett ha nödgats fortsätta dessa ändamålslösa och vanvettiga ansträngningar och blifvit tvungen att afstå från den tillämnade lustfärden, åt hvilken han dock mycket gladt sig. Äfven till andra lika afvita kroppsoförfningar har han känt sig tvungen. Så har han t. ex. sökt slicka sig med tungan rundt kring munnen i så stor utsträckning som möjligt och lika långt åt alla sidor, och har på det vanliga ängslande och tröttande sättet måst långa stunder fortfara dermed. Han nämner detta under synbar förlägenhet. Han vidhåller de uppgifter han lemnade i förrgård om det vid pubertetstiden började förstörelsebegäret och dess orsak. Att någonsin ha anlagt eld vare sig förut eller på senare tider förnekar han på det bestämdaste, likaså att ha begått det i ransakningshandlingarna omnämnda öfvervåldet i Kungsparken. Angående sitt helstillstånd i barndomen uppgifver han, att han hvarje vinter mellan sitt 9:de och 14:de eller 15:de år brukade besväras af hufvudvärk och yrsel, så att han ofta för den skull måste lemna skolan. Sedan skall han ha varit kroppsligen frisk

^{2/8}. Samma tillstånd. Vid förfrågan säger han sig äfven detta dygn ha måst på förut angifvet sätt bearbeta bokstäfverna i de ord han läst. Han tillägger, att han tror detta komma af sysslolöshet, men medgifver, att det brukat komma, äfven då han varit sysselsatt. Då man vill höra flera exempel på hans s. k. förvillelser, säger han, att det omvexlar i olika former, men är ungefär ett och detsamma. Han uppgifver, att han sistlidne vinter plågats af sina förvillelser mera än förr

^{5/8}. Samma tillstånd. Har enligt egen uppgift under dygnet hållit på med bokstafsarbete som vanligt. Betjeningen uppgifver, att han fortfarande är gladlynt och att man aldrig ser honom nedstämd

^{16/10}. Inne på sitt rum sedan i går, förklarande sig sjuk. Har rifvit sönder sin skjorta. Vet ej huru detta tillgått. Klagar nu öfver allmänt illamående. Intet objektivt märkes. Försöker att se lidande ut, men småler, då läkaren vänder honom ryggen, hvilket märkes af uppsyningsmannen, som obemärkt observerat Göransson genom dörrspringan.

^{17/10}. Åter i sitt vanliga tillstånd.

^{3/11}. Göransson, som fortfarande visar samma tillstånd som förut, ber i dag för första gången om ett enskildt samtal med läkaren. Han börjar detta med att anmäla, att han nu är frisk och att han varit det i tre månader. På fråga huru länge han varit sjuk säger han sig varit det sedan Mikaeli-tiden i fjol. Han vidhåller sina förra uppgifter om sitt onaniserande och sina tvångsföreställningar, hvilka han betecknar såsom »galenskap». »Jag kunde, säger han, anfäktas till den grad, att jag var yr i hela hufvudet». Hans onda påkom oftare under förra halfåret af innevarande år än förut. Han har visserligen ännu kännning af sina anfäktelser, men slår bort dylikt »såsom onyttigt» och kan öfvervinna det. »Om jag sitter här i årtal, säger han, ändras det inte. Fullt går det aldrig bort.» Han uppgifver på förfrågan, att hans sömn varit oroad af obehagliga drömmar allt sedan det förut omtalade uppträdet i hans ungdom.

^{9/11}. Förstörde i natt med en hästkosöm kanten af en fönsterlucka i nu medgifven afsigt att rymma

^{20/11}. Tillfrågad uppgifver han, att han var »läsare» 3 månader under 1880, dertill förmådd af kärlek till en flicka. Efter nämnde tid bortskämtades hans åsichter af kamrater. — Han säger sig ej onaniserat på en månad.

^{25/11}. Konstaterande samtal, under hvilket han vidhåller sina förra uppgifter vid 14 års ålder, m. m. »Det var rysligt», säger han, »det var som ett annat lif inträffat».

^{1/12}. Ansatt med förnyad begäran, om flera exempel på sina »förvillelser», svarar han som vanligt undvikande: »det är så förskräckligt mycket, det är i alla möjliga former». Omsider nämner han, att han en längre tid nödgades »beräkna år och dagar på många sätt», och att detta måste ske i hufvudet och ej på tafla samt mycket fort, hvilket var särdeles förbryllande. Beräkningarna måste göras om och om igen i tanke att de voro origtiga, ehuru de voro aldeles rigtiga. Då man vill förmå honom att utföra en dylik beräkning, börjar han motsträfvigt den kända minnesversen »30 dagar har November, April, Juni och September» m. m. Längre kommer man ej och hela ämnet plågar honom tydligen.

^{13/12}. Har varit nedstämd sedan sista anteckningen och gret i går. Uppsyningsmannen omtalar att Göransson till honom efter ett samtal med läkaren i somras yttrade ungefär följande: »doktor är så dum, att han tror, att jag skall ta på mig mordbranden. Det skulle jag naturligtvis inte göra, äfven om jag begått den.»

^{31/12}. Senare hälften af månaden i sitt vanliga jemna, mera glädtiga lynne. Eljest ingen ändring i tillståndet.

^{22/1} 1885. Har rifvit tänderna ur en kam, snart sagdt i betjeningens åsyn, och har fullt bevisligt smutsat ner på afträdet, åtminstone en gång, högst sannolikt oftare. Han nekar dock på det fräckaste så för det ena, som för det andra. Hans tillstånd för öfrigt oförändradt.

^{31/1}. Ej vidare gjort sig skyldig till sådant okynne, som nu senast antecknats. Hans tillstånd för öfrigt oförändradt.

^{16/2}. Samma tillstånd.

Innan af det nu anförda några bestämda slutledningar dragas, må först tillses hvad grad af trovärdighet, man kan tillmäta Göranssons uppgifter om de »förvillelser», af hvilka han skall hafva besvärats.

Dessa uppgifter måste i hufvudsak anses fullt sanningsenliga af det enkla skäl, att Göransson icke kan antagas ega de kunskaper, som skulle erfordras för uppdyktande af dylika. Hans »förvillelser» utgöras nemligen uppenbart af så kallade tvångsföreställningar och tvångshandlingar af den art, som först på senare tider blifvit studerade och ännu äro så föga kända, att mången läkare torde finnas, som ej vet, att sådana iakttagits. Härtill kommer, att Göranssons uppgifter om den lefnadsperiod, under hvilken hans abnormiteter först skulle uppträda och om den orsak, som skulle bidragit att framkalla dem, öfverensstämma med den erfarenhet man i en del liknande fall vunnit; hvarjemte vissa drag af Göranssons från hemorten meddelade tidigare historia tala för sanningsenligheten af hans meddelanden. Det må tilläggas, att en viss grad af ärftlighet, som i slika fall ej gerna saknas, äfven hos Göransson torde kunna påvisas. Härtill fordras dock ingående i vissa enskildheter, näppeligen lämpade för detta betyg.

Medgifves alltså, hvartill ju sakförhållandena tvinga, att Göransson i många år lidit af tvångsföreställningar och tvångshandlingar (ej att förblanda med hans våldshandlingar), uppstår den frågan, om deraf följer, att han hela denna tid varit sinnessjuk. Försigtigast torde vara att besvara denna fråga med nej, och antaga att tvångsföreställningar, liksom en del andra elementära psykiska abnormiteter, t. ex. sinnessvillor, kunna förekomma, utan att sinnessjukdom i vanlig mening är för handen. Men hoppa sig dessa abnormiteter hos någon och inverka de i högre grad störande på hans känslolif och handlingar, måste han betraktas såsom sinnessjuk, äfven om hans tankeförmåga skenbart ej angripits. — Att Göransson varit ofta och hårdt ansatt af med tvångshandlingar förenade tvångsföreställningar och att dessa åtskilliga gånger, särskildt under förra hälften af 1884, åtföljts af verkliga ångestfall, hvilka mer eller mindre direkt framkallat våldshandlingar, bland andra äfven de för hvilka han anklagats, detta torde ej kunna förnekas. Lika litet kan i så fall förnekas, att Göransson vid nämnda handlingars begående varit sinnessjuk. Att han detta kunnat vara och likväl visat den grad af intelligens, som af rättegångshandlingarna framgår, strider ingalunda mot i liknande fall vunnen erfarenhet.

Sedan arten af Göranssons sinnessjukdom nu påvisats, torde ett detaljeradt framhållande af det abnorma i de särskilda våldshandlingarna, såsom deras brist på förnuftigt motiv, m. m., ej vara af nöden.

En annan fråga är, om Göransson för närvarande kan betraktas såtom sinnessjuk. Visserligen har han ej under vistelsen på hospitalet haft några våldsammar utbrott af sådan sjukdom, men de i journalen anmärkta tilltagen att sönderriva en skjorta, förstöra en kam och smutsa ned på afträdet äro dock, om de jemföras med en del af Göranssons tidigare handlingar, tecken på qvarstående själslidande, synnerligen som han medgifver sig ännu i någon mån besvärar af tvångsföreställningar, och detta ehuru han tydligen numera vill anses fri från sinnessjukdom.

På grund af och i öfverensstämmelse med det nu anförda har Ödman under edlig förpligtelse intygat:

att här ofvan omförmälde kusken Hans Göransson vid begäendet af de våldshandlingar, för hvilka han tilltalats, var af sinnessjukdom beröfvad förståndets bruk;

och att Göransson är sinnessjuk och vådlig för samhället.

2. Öfverläkaren Göthlin meddelar följande obduktionsberättelse.

Följande liköppningsberättelse, ådagaläggande en icke så vanlig dödsorsak, torde vara af något intresse: Snickaren J. W. Nygren från St. Ny socken af Östergötlands län intogs å hospitalet 19/4 76 vid 45 års ålder. Han hade sinnessjukdom i arf från sin moder, led af mer och mindre fria vanföreställningar med vexlande sinnessstämmning, hade god fysisk helsa och goda krafter samt deltog tidtals i hvarjehanda arbete. Efter att den 24 Maj hafva intagit sin middag som vanligt, ville han icke gå ut på arbete, utan lade sig att hvila på en gräsbevuxen plan på promenadgården. Vaken observerade att han flere gånger rörde sig under eftermiddagens lopp, men då han frammot aftonen skulle tillsägas att gå in, var han död. Den tillkallade läkaren kunde endast konstatera att lifvet hade flytt. — Obduktionen visade följande: Liket af fulla 3 alnars längd; ansigtet i hög grad ansvåldt, cyanotiskt; uppkräkta, föga digererade matrester hafva utträngt genom mun och näsa. Å öfre delen af bålen samt i armarne märkes subkutant emfysem; buken starkt utspänd af de gasfyllda tarmarne. — Qvarstående likstelhet i de nedre extremiteterna. — *Hufvudet:* Hufvudsvålen starkt bloddränkt. Hufvudskålen ganska tjock och hård, med ringa diploe. Hårda hjernhinnan lindrigt vidvuxen hufvudskålen, blodrik. Temligen ymnigt, opaliserande ödem i maskorna af fina hjernhinnan. Hjernmassan visar vid genomsnitt stark blodprickighet och vattmig snittyta samt är af temligen lös konsistens. I venstra parietalloben märkes ett missfärgadt ställe, der parenkymet är nästan sönderflytande (uppmjukningshård). Hjernkammaren innehåller en ringa mängd något blodfärgadt serum; ependymet glatt. Ädernäten mörkröda. Hjernganglierna, lilla hjernan, varolsbryggan och förlängda märgen äfvenledes blodrika. — *Bröstat:* I hjertsäcken omkring en matsked serum. Hjertat temligen stort och slapt, med något förtunnade väggar, innehåller endast flytande blod. En ovanligt stark förbening i mitralvalveln, hvars mynning äfven är förträngd. Aorta-valvlerna likaledes förtjockade. Begge lungorna temligen starkt vidvuxna bröstväggen. De äro starkt blodfyllda, men med nästan fullständigt förträngd lufthalt; de gröfre bronkialstammarne visa sig i begge lungorna fyllda med tjockflytande matrester, hvilka äfven anträffas såväl i trakea som oesofagus. — *Buken:* Lefvern temligen stor, blodrik, med temligen tydliga acini. — *Mjellen* temligen liten och sladdrig, med sönderflytande pulpa. *Njurarne* med lätt aflossade kapslar, temligen blodrika. *Magsäcken* innehåller en ymnig mängd, föga digererade födoämnen, af grötformig konsistens, slemhinnan utan anmärkning. *Tarmarne*, starkt gasfyllda, innehålla en måttlig mängd exkrementer af halffast konsistens. *Urinblåsan* tömd.

